rijksuniversiteit groningen

Magazine voor alumni en relaties
Nummer 4, december 2018

Broerstraat 5

In dit nummer:

Prijs communicatie aardbevingsellende
De ‘Herfsttij’ van Johan Huizinga
’s Werelds armste boeren
De kerk in het dorp
Betrouwbare burgers

Amina Helmi, ster in de sterrenkunde

Verder dənken over organisatieontwikkeling

In tijden van continue veranderingen is het voor organisaties cruciaal om toegevoegde waarde te bieden: nu en in de toekomst. Maar hoe kunt u vooruit kijken en rekening houden met de wereld die verandert, als de problematiek van vandaag steeds uw aandacht vraagt? AOG School of Management helpt organisaties om vorm te geven aan de toekomst, waarbij we theorie en actuele inzichten verbinden aan uw praktijk. Samen met stakeholders uit uw organisatie ontwikkelen we interventie- en leertrajecten die organisatiedoelen dichterbij brengen en deelnemers uitdagen hun grenzen te verleggen.

‘Digitaal savvy: daar draait het om!’

Hoe AOG School of Management de Kamer van Koophandel ondersteunde in hun digitale transformatie

Onder leiding van bestuursvoorzitter Claudia Zuiderwijk maakte de Kamer van Koophandel (KvK) de sprong naar het digitale tijdperk van ‘digitaal savvy’ adviseurs die weten wat de ondernemer zoekt. Een op maat gemaakte incompany-leergang van AOG School of Management speelde hierbij een cruciale rol.

Nieuwsgierig naar de inhoud en het effect van het traject bij de KvK?
Lees het volledige artikel verderop in de Broerstraat.

AOG school of management
amersfoort / groningen

Verder denken over de toekomst van uw organisatie?
Neem voor een persoonlijk adviesgesprek contact op met:

Durk Piet de Vries
06 22 20 57 39
vries@aog.nl

Hellen van Lienden
06 24 18 78 00
lienden@aog.nl

Meer weten over Incompany en Maatwerk? Ga naar www.aog.nl/broerstraat

REDACTIONEEL

REDACTIEB5@RUG.NL

Stralend zat ze in Nieuwsuur, om met charmant Argentijns accent te vertellen over haar opzienbarende publicatie in *Nature*. Amina Helmi is een ster in de sterrenkunde, gestaag bezig het ontstaan van onze Melkweg te ontrafelen. Ondanks vele prijzen, beurzen en publicaties houdt zij de voeten stevig op de grond: 'Voor mij ligt de fascinatie in het contrast tussen de omvang van het heelal en hoe klein wij zijn.'
Hoe anders is het leven en werk van Annemarie Heite. De alumna communicatiekunde kreeg de Ubbo Emmiuspenning voor de manier waarop zij de afgelopen jaren de aardbevingsellende van de Groningers heeft vertolkt. Met haar genuanceerde optredens en nuchtere kennis van zaken heeft zij de gaswinningsproblematiek op het hoogste niveau op de kaart gezet.
Ook andere verhalen in dit decembernummer van *Broerstraat 5* zijn bepaald aards van karakter. Hoe gedragen wij ons op deze planeet? Hoe bijvoorbeeld helpen we nu écht de armste mensen van de wereld? Ook dichter bij huis kan het beter: Bijvoorbeeld wanneer de overheid weer wat meer vertrouwen in haar burgers aan de dag zou durven leggen. Samenleven in een dorp is een verhaal apart. Als de dorpskerkjes erin slagen een nieuwe rol te vinden, kunnen zij helpen de leefbaarheid te vergroten. En o zo menselijk is het verhaal over Johan Huizinga, van wie 100 jaar geleden *Herfsttij der Middeleeuwen* verscheen: 'Huizinga schreef zijn Herfsttij tegen een decor van persoonlijk en wereldwijd onheil.'

Heil is er in de 21e eeuw in elk geval te verwachten van techniek die onze aarde duurzaam moet maken. Zoals de Ocean Grazer, die op zee energie uit wind en golven wint én deze zonder accu op kan slaan. Het lustrumteam, tot slot, nodigt u alvast uit volgend jaar het 81e lustrum 'All inclusive' mee te komen vieren: 'Mag ik deze dans van u?'.

Wij wensen u mooie feestdagen!

COVER HOOGLERAAR STERRENKUNDE **AMINA HELMI**

INHOUD

COVER **REYER BOXEM** M.M.V. HET REALITY CENTER VAN DE RUG

4
Smoking gun
Groot succes voor sterrenkundige Amina Helmi. Ze wist dat ze moest wachten op Gaia.

6
Column
Elmer Sterken, rector magnificus

7
Alumnus in het buitenland
Australië

8
'Ik ben nooit van iemand geworden'
Annemarie Heite krijgt Ubbo Emmiuspenning voor haar professionele vertolking van de aardbevingsellende.

10
Alumnus schrijft boek

11
Ain Wondre Stad
Margrite Kalverboer

12
Welke hulp werkt echt?
Econoom Robert Lensink onderzoekt hoe 's werelds armste mensen te helpen.

14
In feller licht
Honderd jaar na *Herfsttij der Middeleeuwen* van alumnus Johan Huizinga

16
Foto Spin Glass
Glaskunstenaar Jenny Walsh maakte i.s.m. wetenschappers een kunstwerk over neuroscience.

18
Botsende burgerbeelden
'Voer wetten slim uit: mild als het kan, strikt als het moet', vindt rechtssocioloog Marc Hertogh.

20
Nieuw licht op erfenis
Juristenvrienden gedenken studiegenoot met een boek.

21
Energie grazen op zee
Duurzaam Ocean Grazer Project heeft de wind mee.

22
De blik naar buiten
Dorpskerk kan leefbaarheid verhogen.

25
Mag ik deze dans van u?
Universiteit viert haar 81e lustrum: Throwback Saturday voor alumni op 15 juni

26
Alumni Actief

27
Ubbo Emmius Fonds

30
Kop d'r bie en **Colofon**

32
Alumni Achteraf
sociologie

Smoking gun

Amina Helmi wist dat ze moest wachten op Gaia

Amina Helmi vond het bewijs voor de theorie dat delen van de Melkweg niet alleen zijn gegroeid door de geboorte van eigen sterren, maar ook door samensmeltingen met andere sterrenstelsels. Voor deze ontdekking was het wachten op de data van ruimtemissie Gaia.

BERT PLATZER WWW.RUG.NL/AHELMI

REYER BOXEM M.M.V. HET REALITY CENTER VAN DE RUG

In het kantoor van hoogleraar Amina Helmi ligt de plastic folie waarin *Nature* werd verstuurd nog als stille getuige op de vergadertafel. Eind oktober verscheen in dit gerenommeerde tijdschrift haar artikel over een belangrijke ontdekking van haar onderzoeksgroep: de Melkweg heeft vroeg in zijn bestaan een behoorlijk groot sterrenstelsel opgeslokt. 'Groots', noemt Amina Helmi deze ontdekking zonder omhaal. 'Een van de grote vragen in de sterrenkunde is hoe sterrenstelsels evolueren. Tijdens de big bang waren er geen sterrenstelsels, dus hoe ontstaat een sterrenstelsel als de Melkweg dan? Daar hebben we nu een beter beeld van.'

Vingerafdrukken

Het ziet er eenvoudig uit in de animaties van de ontdekte samensmelting: een grote wolk sterren, de Melkweg, trekt een kleinere wolk sterren aan met zijn zwaartekracht en beide vermengen zich tot één wolk. Veel ingewikkelder hoeven we het ons volgens Helmi ook niet voor te stellen. Maar waar de klus in de animaties in dertig seconden is geklaard, duurde het in werkelijkheid twee tot drie miljard jaar. 'Misschien wel sneller. We gaan dat proces nu modelleren.'

Als Helmi enthousiast vertelt hoe je kunt zien welke sterren wel of niet hun oorsprong in de Melkweg hebben, lijkt het of je naar de plot van Crime Scene Investigation luistert. 'In hun bewegingen en chemische samenstellingen verraden sterren waar ze vandaan komen. Het zijn een soort vingerafdrukken. De meeste sterren in de Melkweg draaien met de klok mee, maar de sterren uit dat andere stelsel draaien juist andersom. Dat is al verdacht. Maar ook de zogenoemde 'relatieve abundantie' in die sterren, dat wil zeggen de hoeveelheid van de chemische elementen, zoals titanium, magnesium of calcium, in verhouding tot de rest, blijkt flink te verschillen van de andere sterren in de Melkweg. Dat is echt de smoking gun, waardoor we kunnen zeggen dat die sterren uit een ander stelsel komen.' Case closed.

Fremdkörper

Dát er een samensmelting, ofwel een 'merger', is geweest, was overigens geen verrassing. Al in haar promotieonderzoek uit 2000 presenteerde Helmi een reeks sterren uit een ander stelsel dat door de Melkweg is opgeslokt. 'In mijn proefschrift heb ik de vraag beantwoord waar je tekenen van samensmeltingen moet zoeken. Het was in die tijd namelijk nog niet duidelijk of die er zijn geweest. Toen ik het inzicht had hoe het proces van mergers werkt, ben ik gaan zoeken in de catalogus van de voorganger van Gaia, de Hipparcos-missie. Daar heb ik twee stromen sterren gevonden uit een klein stelsel dat van buiten de Melkweg afkomstig was.'

In een tijd dat bijna iedereen die het kon weten van mening was dat alle sterren in

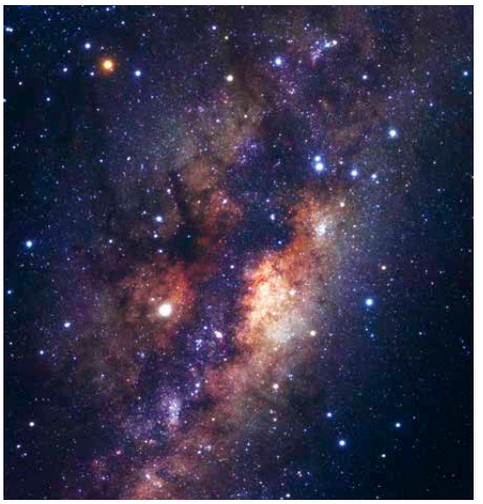

'Voor mij ligt de fascinatie in het contrast tussen de omvang van het heelal en hoe klein wij zijn'

de Melkweg daar ook zijn geboren, ontdekte Helmi de eerste fremdkörper in de Melkweg. 'Omdat ik ook de modellen heb ontwikkeld die laten zien waarom we tot die tijd niets hadden ontdekt, was het meteen duidelijk dat samensmeltingen echt een rol hebben gespeeld. De merger die ik ontdekte, bestond niet uit heel veel sterren, maar dat was het maximale dat ik uit de beschikbare data kon halen. Sindsdien is er veel energie gestoken in het vinden van mergers, maar voor mij was het duidelijk dat we daarvoor op Gaia moesten wachten.'

Gaia

'Gaia' is de satelliet van het European Space Agency die in 2013 werd gelanceerd. Het bijzondere aan Gaia is dat het in feite twee telescopen zijn, die onder een hoek van elkaar staan en doorlopend metingen van sterren uitvoeren. 'Gaia ziet de hemel van twee kanten en weet wat de hoek tussen de verschillende vensters is. De afstand tot de sterren kun je meten. Het is een soort driehoeksmeting op basis waarvan je de positie en snelheid van de sterren heel nauwkeurig kunt bepalen.'

Na de gegevens van 1,1 miljard sterren twee jaar geleden, werden dit voorjaar de data van nog eens 1,7 miljard sterren die Gaia heeft verzameld openbaar. Samen met haar onderzoeksgroep hielp Helmi bij het valideren van de data, voordat de data voor onderzoekers in de hele wereld werden vrijgegeven. Ze controleerden onder meer de kwaliteit en de foutmetingen van de data.

Blijven leren

De overgang van promovenda die aan haar eigen onderzoek werkt naar hoogleraar die veel breder moet kijken dan haar eigen onderzoek ervaart Helmi als verrijking van haar werk. 'Het geeft mij de kans om me verder te ontwikkelen. Dankzij mijn onderzoeksgroep heb ik me sinds mijn proefschrift met heel veel onderzoeksgebieden beziggehouden. Ik vind het ook heel mooi om de aio's te zien groeien. Op een bepaald moment gaan ze mij voorbij, want als het goed is, komen ze met eigen ideeën en kiezen ze een eigen pad. Daardoor leer ik zelf ook nieuwe dingen. Dat leren blijft doorgaan en ik denk dat dat het belangrijkste is. Dat het niet steeds hetzelfde is wat je doet.'

Kleine breinen

Wat de consequenties van Helmi's ontdekking voor het leven op aarde zijn, is moeilijk te zeggen. 'Het enige dat je kunt zeggen is dat de aarde en wij gemaakt zijn van sterrenstof. Het zou best kunnen zijn dat een deel van het ijzer in onze lichamen van een ster komt die buiten de Melkweg is geboren. Maar als dat zo is maakt het voor ons niet uit, want ijzer is

Vervolg op pagina 6 →

'THE REAL MIRACLE IS TO WALK NEITHER ON WATER NOR IN THIN AIR, BUT TO WALK ON EARTH' (THICH NHAT HANH)

STELLING **XUAN ANH PHÍ** MEDISCHE WETENSCHAPPEN

Amina Helmi (Argentinië, 1970) studeerde astronomie aan de Universiteit van La Plata en promoveerde in 2000 cum laude aan de Universiteit Leiden op haar proefschrift *The formation of the Galactic halo*, waarvoor ze in 2004 de Christiaan Huygensprijs ontving. Als postdoc werkte ze aan de Universiteit van La Plata en het Max Planck Instituut in het Duitse Garching alvorens in 2003 hoogleraar Dynamics, Structure and Formation of the Milky Way aan de RUG te worden. In 2003 werd Helmi een Vidi- en in 2015 een Vici-onderzoekssubsidie toegekend. Helmi is lid van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) en de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen (KHMW).

ijzer, ongeacht de herkomst. Wellicht dat de relatieve abundantie van de aarde erdoor is beïnvloed, maar ik weet niet of de samenstelling van chemische elementen op aarde de enige mogelijke samenstelling voor het ontstaan van leven is.'
Hoe fascinerend ook, het is niet primair de fascinatie die Helmi bij de sterrenkunde bracht. 'De eerste keer dat ik met sterrenkunde in aanraking kwam, was toen ik op de lagere school zat en we les kregen over de maan. Toen kon ik begrijpen waarom we steeds dezelfde kant van de maan zien. Ik vond het heel bijzonder dat we dat hier op aarde kunnen weten door te redeneren, zonder naar de maan te gaan. Voor mij ligt de fascinatie in het contrast tussen de omvang van het heelal en hoe klein wij zijn. Dat contrast vind ik ontzettend mooi, want het relativeert. Daardoor vind ik het heel bijzonder dat we in staat zijn om het heelal met onze kleine breinen te snappen.'

Geduld

Dankzij de stroom data van Gaia zal er de komende jaren genoeg te ontdekken en te snappen zijn. Er kan wat dat betreft nog van alles gebeuren, verzekert Helmi. 'Het verschil tussen Gaia en andere missies is dat er een enorm breed scala van objecten is dat je kunt bestuderen, van planeten en sterren tot stelsels buiten de Melkweg zelf. Gaia neemt alles waar met een bepaalde helderheid, dus we zullen ook objecten vinden waarvan we het bestaan niet wisten. Ook de vraag wat de verdeling van donkere materie is en of het is gemaakt van een ander soort deeltjes dan we denken, gaan we met behulp van Gaia beantwoorden. Maar dat vergt tijd.' Amina Helmi weet wanneer ze geduld moet hebben.

STERKEN STELT

Leren omgaan met onzekerheden

OPGETEKEND DOOR MARJAN BROUWERS

Stress onder studenten is van alle tijden. Vroeger voelden we toch ook druk voor tentamens? Toch lijkt het wel of studenten van nu veel meer stress ervaren dan vroeger. We hebben het aantal studentpsychologen daarom uitgebreid. Deels is de stress toegenomen omdat studenten korter studeren en meer studieschuld opbouwen. Vroeger voerden veel studenten het eerste jaar niets uit. Die tijd is ze nu niet meer gegund. Ook zie ik dat studenten zichzelf meer druk opleggen door baantjes, verenigingsactiviteiten, hun mobiele telefoon en de sociale media. Overal bij willen zijn is een trend van deze tijd. Toch is het echt beter om vooral energie te steken in je studie.

Het bindend studieadvies (BSA) in het eerste jaar wordt ook vaak genoemd als een oorzaak van toenemende stress bij studenten. Tijdens de opening van het Academisch Jaar zei de minister van Onderwijs zelfs dat ze wel iets zag in de invoering van een algemene BSA-norm van 40 punten. Dat vond ik merkwaardig, want wij zijn juist heel tevreden over de huidige BSA-norm van 45 punten in het eerste jaar als instrument om de prestaties van studenten te reguleren. Met deze norm zien we op tijd welke studenten minder geschikt of gemotiveerd zijn voor hun opleiding. Het is beter dat ze daar in het eerste jaar achter komen dan jaren later. We hebben zelfs overwogen om onze norm te verhogen van 45 naar 50 punten, maar dan stuur je te veel studenten weg die hun studie in principe wel aankunnen, maar net iets meer tijd nodig hebben om te wennen.

Wat ik vooral constateer, is dat het een maatschappelijk fenomeen is om alle onzekerheden weg te willen nemen. Neem de politiek: er hoeft maar dít te gebeuren in de samenleving of politici roepen 'het kan toch niet zo zijn dat ...' We accepteren niet meer dat het leven niet altijd perfect is. Studenten verwachten vaak dat ze hier in een gespreid bedje komen en dat de universiteit alle aspecten van hun studentenleven perfect regelt. Dat kan natuurlijk niet en bovendien druist dat in tegen de natuur van de universiteit. Hier leer je juist om de onzekerheden op te zoeken. Een antwoord op vraag A leidt onmiddellijk tot vragen B en C. Ik vind het een van onze belangrijkste taken om studenten te leren om te gaan met stress en onzekerheden. Als je na een college meer in verwarring bent dan daarvoor, is dat juist een aansporing om op zoek te gaan naar antwoorden en nieuwe vragen.

Wat me ook opvalt, is dat ouders zich in toenemende mate willen bemoeien met het studiesucces van hun kinderen. Voor de grap roepen we soms dat we het tienminutengesprek maar moeten invoeren. Dat gaan we natuurlijk niet doen, want in principe communiceren we niet met ouders. We hebben te maken met jongvolwassenen die moeten leren om hun eigen boontjes te doppen. Mijn advies aan ouders is dan ook om hun studerende kinderen de ruimte te geven. Ook als ze gestrest zijn. Het liefst zie ik ouders pas als hun kind afstudeert en ze met z'n allen trots op de trappen van het Academiegebouw op de foto gaan.

Elmer Sterken, rector magnificus

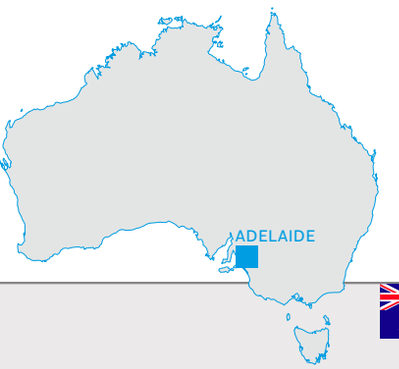

ELLIS ELLENBROEK 123RF / ANDREY MOISSEYEV

BUITENLAND

Je hebt er bijzondere beesten, driekwart van het jaar een lekker temperatuurtje en je kunt er prima naar het werk fietsen. Maar chirurg Hidde Kroon verwacht iets meer van het leven. Als het aan hem ligt duurt terugkeer naar Nederland geen jaren meer.

De kerstman in Australië, daar hoef je niet jaloers op te zijn. Zegt Hidde Kroon. Het is net als in Nederland een man in een dik rood pak, met een plakbaard. Maar in Australië is het meer dan dertig graden met kerst. Wie daar Santa speelt is de pineut, als er geen airco in de buurt is. 'Kerst is een volstrekt absurd feest hier. Het klopt niet met het jaargetijde.' Beetje mal ook, lampjes in de tuinen in een land waar in december de dagen op hun langst zijn. Hidde Kroon en zijn familie zitten dezer dagen buiten, aan het zwembad, of bij de barbecue.

Hiddes vrouw Indy is Australische. Hij ontmoette haar elf jaar geleden tijdens zijn promotieonderzoek in Sydney naar melanomen. Ze hebben een zoon van 5 en een dochter van 2. In Nederland werden ze beiden specialist, hij darmchirurg, zij anesthesist. Begin 2017 gingen ze weer werken in Adelaide, Australië.

De planning is nog niet concreet, maar als het aan Hidde ligt gaan ze over niet al te lange tijd weer terug naar Nederland. 'Australië is een leuk vakantieland en fantastisch om doorheen te reizen, maar het is niet voor iedereen weggelegd om hier te aarden.' Persoonlijk mist hij in het pas in 1901 officieel gestichte land culturele diepgang, tradities, samenhang. 'Er zijn een paar eigen dingen. Je hebt Australian Rules Football, een kruising tussen rugby en voetbal, en er zijn een paar uitdrukkingen die typisch Australië zijn, maar het is vooral een ratjetoe van van alles.'

In de herfst, de winter en het voorjaar is het prima weer, de zomer is snikheet. Er zijn bijzondere dieren – kangoeroes, koala's en emoes – en de natuur is mooi. Ook prettig dat de stad Adelaide vlak is en fietsen naar het werk dus goed te doen. Maar dat is niet wat iemand in een land houdt. Hidde tenminste niet. De harde maatschappij vindt hij moeilijk, de enorme verschillen tussen arm en rijk. En het individualisme. Dat laatste ondervindt hij dagelijks op de werkvloer, eerst in Flinders Medical Centre in Adelaide, nu in het Royal Adelaide Hospital. 'Die specialisten hier, daar kan ik heel lang over praten. In de private ziekenhuizen heeft iedereen zijn eigen patiënten, en die schermen ze enorm af. Hun collega's mogen er amper naar kijken of ze aanraken. Je collega is je eerste concurrent.'

Uit Leiden en Rotterdam, waar hij als darmchirurg werkte, was hij een chirurgengroep gewend met gezamenlijke verantwoordelijkheid voor praktijk en opleiding en 's morgens een overdracht: 'Samen overleggen en koffiedrinken. Hier gaat iedereen 's morgens vanuit de auto rechtstreeks naar de polikliniek of operatiekamer. Beetje eenzaam bestaan eigenlijk.'

Eerder woonde hij in Sydney. 'Sydney is een geweldige stad. Adelaide vind ik meer gezapig. Alles gaat hier zijn gangetje. Ik heb denk ik meer extremen nodig.'

HIDDE KROON

'Het is niet voor iedereen weggelegd hier te aarden'

'ZAKT MOUD DIE IN SCHOUNEN, GOA OP KOP STOAN' (GRUNNEGER LOESJE)

STELLING **LOES VAN RIJSEWIJK** MEDISCHE WETENSCHAPPEN

‘Ik ben nooit van iemand geworden’

Op 15 november kreeg ze de Ubbo Emmiuspenning van het Groninger Universiteitsfonds voor haar inspanningen bij de aardbevingsellende. **Annemarie Heite** (48), alumna communicatiekunde, over systeemmannetjes, klem zitten in broodjes hamburger en gezaag aan stoelpoten.

FOTO DUCO DE VRIES

Hoe ben je in het aardgas en de bevingen beland?
'Het is me niet overkomen. Ik durfde me uit te spreken. Vrij snel na de beving bij Huizinge – augustus 2012 – ben ik in de pen geklommen. Onze boerderij in Bedum was ontwricht, de NAM wilde alleen cosmetische schade vergoeden. Ik was boos en schreef de directeur van de NAM en toenmalig minister Kamp. Maar ik benaderde ook de betrokken Tweede Kamerleden en de media. Ik kreeg aandacht. Documentairemaker Piet Hein van der Hoek kwam langs, en maakte over ons de film *De Stille Beving*. De rest is geschiedenis.'

Je werd vorig jaar ook Vrouw in de Media en kreeg de Reuringprijs van de Noorder Perssociëteit. Waarom vindt iedereen jou zo goed?
'Communiceren, de juiste toon treffen, het is mij gegeven, zoals ieder mens zijn talenten krijgt. Dat ik twaalf jaar voor de klas heb gestaan aan de Hanzehogeschool helpt, en door mijn studies heb ik de nodige bagage opgedaan. Ik kan een volwaardige gesprekspartner zijn, ik overzie het speelveld. En ik ben genuanceerd. Je kunt met zijn allen heel boos zijn, elkaar de grond in stampen, maar dan kom je niet tot oplossingen.
Veel mensen zien de buitenkant, maar ik doe nog veel meer onder de radar. Ik probeer een verbinder te zijn. Eergisteren ben ik met Theodor Kockelkoren, inspecteur-generaal van het Staatstoezicht op de Mijnen, het gebied door geweest. Ik had hem al een paar keer gesproken en gezegd: "Theodor, het is zo belangrijk dat er een verbinding komt tussen Den Haag, de instanties en de mensen. Daar zit nu een kloof tussen. Wat zou het toch mooi zijn als jullie hier eens in je spijkerbroek naartoe kwamen." Hij zei: "Gaan we doen."'

Kloven overbruggen. Het moet al jaren. Waarom lukt het niet?
'Het is het systeemdenken. Computer says no. Als iets complex is, hebben mensen de neiging zich in te dekken, alleen nog de protocollen te volgen en in het systeem mee te draaien. En het systeem in Groningen is zo complex opgetuigd dat je als gedupeerde in een broodje hamburger terecht bent gekomen en tussen twee kanten wordt gesqueezed, overal zitten lagen. Er is geen enkele ruimte voor de menselijke kant. Ook minister Wiebes, die het historische besluit nam de gaskraan dicht te draaien, heeft daar geen gevoel bij.
Systeemdenkers, ik heb ze in de afgelopen zes jaar overal ontmoet. Eilandjes. Iedereen doet in zijn bubbel zijn ding en zegt dan: "Mijn straatje is schoon".'

Centrum Veilig Wonen, Nationaal Coördinator Groningen, Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade, Arbiter, Mijnraad, Groninger Gasberaad, Ombudsman, een Dialoogtafel die mislukt is. Ik moet bekennen dat ik de weg kwijt ben.
'Moet je nagaan hoe de mensen zich hier voelen. Niemand snapt het nog.'

Wat maakt jou anders?
'Ik ben nooit van iemand geworden, niet van een politieke club of een vereniging, ik ben bij mijn eigen boodschap gebleven. De voorzitter van de Mijnraad, Co Verdaas, vroeg: "Waarom doe jij dit?" Ik zei: "Omdat ik vind dat je moet omzien naar elkaar." Systeemdenkers snappen dat niet. Die denken: Wat is haar belang? Ik heb geen belang.'

En nooit een cent ontvangen?
'Nooit. Of dat erg is weet ik niet. Als een partij je betaalt, loop je het risico dat je wordt geïncorporeerd. Dan kom je in zo'n bubbel. En er wordt hier al zoveel verdiend over de ruggen van de mensen. Tónnen worden uitgegeven aan rapporten en inspecties. 99,9 procent van de gevallen had opgelost kunnen zijn voor een fractie van dat bedrag, alleen door te vragen: Wat heb jij nodig om verder te kunnen? En dat dan te regelen.'

Niet iedereen is blij met jou.
'Als jij weet hoe er aan mijn stoelpoten wordt gezaagd ... Mensen noemen mij camerageil en er gaan roddels dat ik anderhalf miljoen heb gekregen voor mijn nieuwe huis. Het bedrag komt niet eens in de buurt. Zo proberen ze je weg te zetten als: Die Heite met haar grote bek, die heeft het wel voor mekaar. Ik kan er niks tegen doen. Niks anders dan me ervan bewust zijn en trouw blijven aan mezelf. Laat ze maar. Het raakt me niet. Al moet ik zeggen dat de erkenning van de RUG die mij die Ubbo Emmiuspenning gaf mij heel goed doet.'

Heb je concrete voorbeelden van successen?
'Ik heb voor mijn buurvrouw Alie kunnen zorgen dat ze geld op haar rekening kreeg, en dat er in Bedum een ander huis is geregeld. Het verdrietige is dat haar man Tiemen het niet heeft mogen meemaken, in de week dat de oplossing er was, is hij gestorven aan een hartstilstand.
De bakkersfamilie uit Uithuizen die mij opbelde, heb ik richting het tv-programma Kruispunt geduwd. Die hebben een reportage gemaakt waar ik Hans Alders, toen nog Nationaal Coördinator Groningen, ook in kon fietsen. Het is niet goed geregeld voor die familie, maar ze kunnen weer verder.'

Dat zijn individuele gevallen. Heb je een omleidinkje in het systeem kunnen maken?
'Nee. Maar het systeem is mijn doel ook niet. Elk geval dat ik kan helpen is er één.'

Jullie boerderij die op instorten stond is gesloopt en vervangen door een aardbevingsbestendig huis. Niet gedacht: Ik stop nu?
'NAM dacht ook zoiets: We hebben het met haar geregeld. Verrek, daar is ze weer. Waarom houdt ze zich nou niet stil? Ze gaat maar door, waarom? Ik blijf die luis in de pels.'

FOTO ELMER SPAARGAREN
Overhandiging Ubbo Emmiuspenning door CvB-voorzitter Jouke de Vries

Je stopt wel met je baan op de Hanzehogeschool waar je nog maar kort teammanager communicatie bent. Hoezo?
'Het werk is niet te combineren met mijn inspanningen voor Groningen.'

Er is net een opvolger benoemd voor Hans Alders, die er de brui aan gaf. Maar was Nationaal Coördinator Groningen niets voor jou geweest?
'Ik zou dat graag willen doen, maar zou er enorme voorwaarden aan stellen. Vrije ruimte voor échte oplossingen aan de menskant. Maar ik voldoe per definitie niet aan het profiel. Ik ben geen systeemdenker.'

ELLIS ELLENBROEK

VOOR NOG MEER BOEKEN VAN ALUMNI:

WWW.RUG.NL/ALUMNI/BOEK

Hugo Arlman (1951)/sociologie 1976
De eeuw van J.L. Heldring
Biografie over *NRC*-columnist en hoofdredacteur J.L. Heldring
WWW.VANOORSCHOT.NL € 34,99

Willem de Boer (1977)/econometrie 2001 en Justin Kroesen (1975)/theologie, filosofie en kunstgeschiedenis 1999 promotie 2003
Soviet Spheres – Sovjetsferen
Fotoboek: Tastbaar verleden in Moldavië, Rusland, Oekraïne en Wit-Rusland
WWW.WIJDEMEER.NL € 24,95

Egbert Brink (1966)/geschiedenis 1992
De nacht van Byrman
Spannende reconstructie. 'Naoorlogs Veenhuizen was een wilde plek, een sociaal laboratorium in een open instelling'
WWW.VANGORCUM.NL € 17,95

Marjan Brouwers (1963)/Engels 1988
Van meester tot master
220 jaar Hanzehogeschool Groningen 1798-2018
WWW.UITGEVERIJPASSAGE.NL € 22,50

Margriet van Dijken (1983) / geschiedenis 2009
Melkboer van 't Hogeland
Voor velen bleek Tiemen van Dijken melkboer (later SRV-man) en mantelzorger ineen.
WWW.UITGEVERIJPASSAGE.NL € 19,99

Jonne Harmsma (1986)/geschiedenis 2010
Jelle Zijlstra: de man die goed was in gelijk krijgen
Biografie van een gewaardeerd oud-premier (1918-2001)
WWW.UITGEVERIJPROMETHEUS.NL
€ 39,99

Martin Hillenga (1972)/geschiedenis 1996
De kerk als tijdmachine
Kijkboek verbeeldt de geschiedenis van oude kerken in twaalf tijdperiodes
WWW.WBOOKS.COM € 14,95

Jan ten Hove (1960)/geschiedenis 1985
Arnichem – Buitenplaats aan de Vecht
Geschiedenis landgoed en kabelveer onder de rook van Zwolle. (Ithakaprijs 2018)
WWW.WAANDERSDEKUNST.NL € 29,95

Geert Kloppenburg (1976)/rechten 2001
De Tuk Tuk company
Alle klassieke fouten van beginnend ondernemer, met anekdotes uit Groninger studentenleven
WWW.GEERTKLOPPENBURG.NL € 17, 50

Jan Luchtmeijer 1947/geneeskunde 1972
De Duif
De duif door de eeuwen heen, vanaf de Egyptenaren, via de Grieken en de Romeinen naar West-Europa. Rijk geïllustreerd
WWW.LUCHTMEIJER.COM
€ 70,00 (incl. verzending)

Gerard Luttikhuizen (1940)/theologie 1984
De evangeliën van Thomas, Maria Magdalena en Judas
Vroegchristelijke esoterie en gnosis
WWW.UITGEVERIJPARTHENON.NL
€ 24,90

Tonnus Oosterhoff (1953)/Nederlands
Een kreet is de ramp niet
Essays, een gloedvol pleidooi voor literatuur
WWW.DEBEZIGEBIJ.NL € 18,99

Jasper Schaaf (1950)/filosofie 1978 promotie 2003
Actief socialisme en vrijheid
Pleidooi voor hechtere linkse samenwerking
WWW.DAMON.NL € 17,90

Siebe A. Sonnema (1951)/rechten 1974
Jacob Kooistra's artistieke levenswerk
Bouwer van een schitterend miniatuurlunapark
WWW.ELIKSER.NL € 32,50

Frans Westra 1955/geschiedenis 1981, promotie 1992
Venetianen kunnen niet fietsen
Venetiaanse ervaringen in de afgelopen dertig jaar
WWW.NOBELMAN.NL € 17,95

Mirjam van der Zouw (1968)/econometrie 1993
Dreiging in Dertienhuizen
Avontuurlijk lees- en kookboek voor kinderen
WWW.BOEKSCOUT.NL € 19,50

Margrite Kalverboer
(58); Kinderombudsvrouw en RUG-hoogleraar pedagogiek en kinder- en vreemdelingenrechten; studeerde orthopedagogiek van 1980 tot 1986 en rechten van 2002 tot 2007; haalde tussendoor een diploma (1989) aan kunstacademie Minerva; promoveerde in 1996 aan de RUG in orthopedagogiek

Speciale plek
Juridische faculteit Harmoniegebouw

AIN WONDRE STAD

Groningen. Universiteit. Maar ook talloze straten, huizen, bruggen, pleinen waar herinneringen liggen. Bekende oud-RUG-studenten vertellen over hun speciale plek.

ELLIS ELLENBROEK ELMER SPAARGAREN

‘Tijdens het koken kun je heel goed uittreksels lezen’

‘Ik was al over de veertig toen ik met rechten begon. Met een speciale drive. Ik werkte twee dagen als universitair docent bij orthopedagogiek en drie als hoofd pedagogisch beleid en behandeling in jeugdgevangenis Het Poortje. Ik kwam erachter dat ik in Het Poortje niet in staat was om kinderen voldoende te helpen, omdat ik het juridische kader niet kende. Ook speelde een rol dat ik een paar jaar daarvoor aan kanker was geopereerd. De helft van mijn lever is weggenomen en een stuk van mijn alvleesklier. Dat was wel een kantelpunt. Ik stelde mezelf vragen: Wat is belangrijk in mijn leven? Wat wil ik eruit halen? En wat wil ik voor anderen betekenen? Als ik die rechtenstudie niet had gedaan was ik nooit Kinderombudsvrouw geworden, ik heb daar de kinderrechten ontdekt.

Soms volgde ik overdag college. Maar meestal ’s avonds en op zaterdagochtend met andere avondstudenten. Wat ik heel bijzonder vond, waren die kleine lokaaltjes waar we naar een televisiescherm zaten te kijken naar een college dat eerder al aan dagstudenten gegeven was. Een mooie groep. Gedreven. Heel eager. Allemaal mensen die met een tweede carrière bezig waren of een grote interesse hadden voor recht. Voor dagstudenten zijn avondstudenten de meest irritante studenten. Zoeken altijd alles uit. Willen het naadje van de kous weten. Vreselijk.

Het was hard werken en ingewikkeld, met een baan ernaast en een gezin met twee kinderen. Mijn man, in 2014 overleden, was in die jaren ziek. Maar het ging. Onze kinderen vonden het normaal dat als zij huiswerk maakten ik ook huiswerk maakte. En tijdens het koken kun je heel goed uittreksels lezen. De kinderen zagen aan mij dat je met plezier zoiets kunt doen, ik denk dat ze er geen last van gehad hebben. En natuurlijk liet ik alles uit mijn handen vallen als er iets was. Ik was beschikbaar als ze mijn aandacht nodig hadden. En ik ging ook mee naar zwemles en schoolreisjes.’

‘IF YOU CAN FIND WAYS WITHOUT ANY OBSTACLES, IT PROBABLY LEADS NOWHERE’ (CHE GUEVARRA)

STELLING **DJÛKE BRINKSMA** MEDISCHE WETENSCHAPPEN

Welke hulp werkt echt?

Hij komt zojuist uit Ghana. En eigenlijk had hij tegelijkertijd wel bij een project in Malawi willen zijn. Robert Lensink is gedreven om de welvaart in arme landen te verhogen. Daarom buigt hij zich dag-in-dag-uit over manieren om de armste inwoners in de wereld een zetje in de rug te geven. 'Wat werkt? Dat moet je als wetenschapper op een goeie manier onderzoeken en aantonen.'

INEKE NOORDHOFF
ANP FOTO / CHARLES O. CECIL
ONDERZOEK
WWW.RUG.NL/STAFF/B.W.LENSINK

Denk niet dat Robert Lensink een 'softe' wetenschapper is. Hij bekwaamde zich in *hardcore* geldstromen, kapitaalmarkten en het verzekeringswezen. Juist in dat laatste vakgebied ziet hij kansen om in onder meer Afrika armoede terug te dringen: met bijvoorbeeld een verzekering die boeren in staat stelt om ook na een misoogst te investeren in nieuw zaaigoed en door te gaan.

Lensink is geen bankier: hij doceert, onderzoekt en begeleidt studenten als hoogleraar financiering en financiële markten aan de RUG en als hoogleraar financial development in Wageningen. Hij wordt gezien als een topper op zijn vakgebied die studenten stimuleert, geld genereert en onderzoek levert van excellente kwaliteit. Dit jaar werd hij daarvoor onderscheiden met het ordeteken 'Officier in de orde van Oranje Nassau'.

Microfinanciering

Kapitaalstromen en een behoorlijk bancair stelsel zijn, zo weet Lensink, voor de ontwikkeling van een land van eminent belang; hij promoveerde daar ooit op. Maar zelfs al is er in een land een financieel systeem, dan nóg hebben de armste mensen daar doorgaans geen toegang toe. Lensink richt zich op de vraag: wat kun je daaraan doen? Goede toegang tot geldbronnen helpt mensen om te ontsnappen aan de armoede. Microfinanciering vormt de brug – de term refereert aan de kleine bedragen waar het om gaat: 'Misschien driehonderd of duizend euro per bewoner.' Maar omdat er zoveel arme mensen zijn, vooral in Afrika, gaat het toch om veel geld.

Lensink spreekt snel en gedreven en kan helder uitleggen waarom het erg is dat een grote groep inwoners van een land geen toegang heeft tot de bankensector. 'Die mensen zijn zo arm dat ze vaak niet kunnen sparen als de oogst binnen is. Als ze dan later in het seizoen zaaigoed nodig hebben, is daar geen

Foto links: Senegal. Water putten voor irrigatie.

geld voor. Aan de aanschaf van verbeterde zaden of kunstmest komen ze al helemaal niet toe; terwijl dat hen juist zo goed zou kunnen helpen.'

Woekerrentes

Commerciële banken stappen niet in microkrediet. 'Een bank zit te ver af en op grond waarvan moet die dan het risico inschatten dat klanten hun lening zullen terugbetalen? De afstand leidt tot hoge risico-opslagen.' Hulporganisaties willen wél investeren in vooruitgang. Maar, met alleen het aanbieden van microfinanciering is de armoede nog niet getackeld. 'De boeren kennen de aanbieder niet. Ze vertrouwen die niet automatisch en dus sparen ze niet. Bij verzekeren of pensioen is het helemáál lastig want kleine boeren weten vaak helemaal niet hoe dat werkt.' Microkrediet werd aan het einde van de vorige eeuw een hype. De Grameen bank in Bangladesh kwam op en Muhammed Yunus, de oprichter van deze sociale 'dorpsbank' kreeg de Nobelprijs. Microkrediet leek een panacee voor arme landen. Maar partijen die het concept gebruikten om er zelf beter van te worden, gingen ermee aan de haal. 'Misschien herinner je je nog verhalen uit Andra Pradesh in India waar mensen massaal zelfmoord pleegden omdat ze de woekerrentes van malafide organisaties niet konden betalen.' Daarop volgde een periode waarin het microkrediet in een slecht daglicht kwam te staan. 'Het ging van overschatting naar onderschatting.'

Cursussen zijn wezenlijk

Lensink onderzoekt de effectiviteit van microkredieten en is op grond van de resultaten van vele studies overtuigd van de mogelijkheid om met microkredieten arme mensen tot hogere welvaart te brengen. 'Microfinanciering kan zeker helpen armoede te bestrijden, maar het is niet het enige en de effectiviteit is wel gebonden aan voorwaarden.' Hij geeft een voorbeeld: bij microkrediet is het de bedoeling dat mensen het geld in zaaigoed of gereedschap investeren. Maar als er groot gebrek is, wordt de verleiding wel erg groot om het te besteden aan consumptie-artikelen. Het is een hele kunst om de mensen het voordeel van investeringen te laten zien. 'Daarom is het goed om niet alleen een lening aan te bieden maar ook een training of cursus.' In het begin werd microfinanciering frequent verleend aan groepen – vaak vrouwen uit een dorp – vanuit de veronderstelling dat ze elkaar bij de les zouden houden. Daarvan zijn de hulporganisaties nu teruggekomen. Hij snapt dat: 'Wij vinden het ook niet fijn als we onze huishouding moeten laten controleren door de buren.' Toch kan groepsdruk soms wel tot vooruitgang leiden. Bijvoorbeeld bij verzekeringen tegen gewasschade door slecht weer. Boeren kunnen daar baat bij hebben, maar dan moeten ze die verzekering wel van tevoren afsluiten. 'Cursussen zijn wezenlijk als je mensen in beweging wilt krijgen want veel arme boeren hebben een enorme kennisachterstand. Wanneer dorpelingen elkaar weten te stimuleren om mee te doen, heb je veel gewonnen.'

Daarom werkt Lensink samen met psychologen en andere sociaal-wetenschappers. 'We hebben bijvoorbeeld in een project gezien wat er gebeurt als je een korte video maakt waarin een boer uit het dorp vertelt dat hij grotere opbrengst heeft door de inkoop van verbeterde zaden en kunstmest. Met zo'n filmpje zet je mensen aan het denken. Als andere dorpelingen reageren met 'dat wil ik ook', raken ze vanuit zichzelf gedreven. Dan heeft je project een grotere kans van slagen.' Een andere manier om boeren direct aan te spreken is door het gebruik van sms'jes om in contact te blijven – bijvoorbeeld over het weer en de beste oogsttijd.

Een gift mag best

'Waar het vaak mis gaat is als de organisatie voor microkrediet zichzelf moet bedruipen. De markt moet zijn werk doen, zeggen ze dan. Maar ik vraag op mijn beurt: waarom? Je kunt microfinanciering zien als een zetje in de rug van de arme bevolking. Hoe erg is het als dat wat kost? Een organisatie die geen subsidie meer krijgt, gaat zich richten op de minder arme klanten. Hulporganisaties richten hun microkrediet per definitie op de allerarmsten. Dit soort programma's is niet alleen goed voor de persoon in kwestie maar ook voor de mensen daaromheen. Dan mag het best een gift zijn.'

Met microfinanciering wil je bereiken dat mensen zichzelf ontwikkelen. Lensinks onderzoek helpt in kaart te brengen of de gestelde doelen worden gehaald. Dat is nodig en goed, maar Lensink relativeert sommige negatieve uitkomsten ook: 'Natuurlijk wil je weten of het geld terecht is gekomen waar je wilde, maar als de boeren niet geïnvesteerd hebben en voor het geld eten hebben gekocht, is het project dan mislukt? Die mensen hebben een moeilijke periode overbrugd. Dat is toch ook welvaartsverbetering?'

Wat drijft deze hoogleraar en geeft hem zoveel energie? 'Ik ben denk ik best wel idealistisch. Het is heel mooi als je iets te pakken hebt wat werkelijk effect heeft. Iets wat mensen helpt.'

Robert Lensink (1962) studeerde economie aan de RUG en promoveerde daar in 1993 op *External finance & development*. Sinds 2002 is hij hoogleraar financiering en financiële markten in Groningen en daarnaast hoogleraar financial development in Wagenings. Hij is wetenschappelijk directeur van Centre for International Banking, Insurance and Finance (CIBIF) van de RUG. www.rug.nl/CIBIF

'Je kunt microfinanciering zien als een zetje in de rug van de arme bevolking. Hoe erg is het als dat wat kost?'

Honderd jaar geleden publiceerde de Groninger historicus Johan Huizinga zijn *Herfsttij der Middeleeuwen.* Deze zomer verscheen een jubileumeditie. Mathijs Deen kijkt met hoogleraar Moderne Kunst- en Cultuurgeschiedenis **Wessel Krul** terug op leven en werk van hun beroemde mede-alumnus geschiedenis.

MATHIJS DEEN RIJKSMUSEUM AMSTERDAM ONDERZOEK WWW.RUG.NL/STAFF/W.E.KRUL

Honderd jaar na Herfsttij der Middeleeuwen

In feller licht

Wessel Krul stond me eenmaal eerder te woord, dertig jaar geleden, en ook toen ging het over de *Herfsttij* van Huizinga. Het was 1990 en Krul promoveerde bij professor Kossmann op leven en werk van Johan Huizinga. Ik zocht hem toen op voor een radioreportage. 'Vertel over de klokken,' vroeg ik hem toen, 'de klokken uit het eerste hoofdstuk.' Mijn verzoek streek hem tegen de haren in, want hij had na jaren studie wel wat essentiëlers te vertellen over de Groninger historicus die zo hoog uittorende boven zijn collega's. Maar nu kijkt hij er met mildheid op terug. 'Ah, de klokken, ja,' zegt hij in zijn huiskamer in Utrecht, met blik op de herfstige tuin en hij begint te lachen.

Felheid van het leven

Het zijn maar een paar zinnen waarin Huizinga de klokken laat luiden. Het gebeurt in de aanhef van zijn boek, op de tweede pagina van het eerste hoofdstuk dat gaat over de felheid van het leven in de vijftiende eeuw. *Toen de wereld vijf eeuwen jonger was,* opent Huizinga*, hadden alle levensvormen veel scherper uiterlijke vormen dan nu.* In veel aangehaalde, veel bewonderde maar ook bekritiseerde lyrische passages beschrijft hij de vijftiende eeuw als een tijd waarin niet alleen de grote dingen als geboorte en dood, maar ook alledaagse bezigheden als werk, een reis of een bezoek in een veel feller licht stonden dan nu. De vreugde was groter, het lijden dieper, de angst was kwellender, de armoede schrijnender. Hij stelt het leven voor als een bonte, vreugdevolle, wrede, gevaarlijke en vooral onmiddellijke aangelegenheid, die we ons alleen nog kunnen voorstellen als we ons herinneren hoe de emoties ons te grazen konden nemen toen we nog kinderen waren. Maar dit heftige leven werd overspannen door een alomtegenwoordig besef van de aanwezigheid van het hogere. En dat is wat Huizinga verbeeldt, of misschien beter: verklankt met een passage over de klokken. *Er was één geluid dat al het gedruis van het drukke leven steeds weer overstemde, en dat, hoe bont dooreenklinkend, toch nooit verward, alles tijdelijk ophief in een sfeer van orde: de klokken.*

'Je kan het verleden niet bereiken, maar je kan het nabij komen'

Eindtijd

Huizinga heeft de eindtijd van de Middeleeuwen niet alleen opgeroepen met de feiten, maar nadrukkelijk ook met de vorm van zijn verhaal. Het is een heel zintuigelijk boek. De kleuren, de emoties en de geluiden spatten van de pagina's af. Er wordt alleen zorgwekkend weinig gelachen. Huizinga beschrijft een eindtijd, een herfsttij. De lezer dwaalt rond in een diep religieuze cultuur die bijna voorbij is, bevolkt door mensen die nog geen idee hebben van de nabijheid van de grote veranderingen.

'Hij schrijft over een tijd waarin de emoties veel meer aan de oppervlakte lagen dan in zijn eigen tijd,' zegt Krul. 'Maar dat is nu dus ook alweer 100 jaar geleden. En ja, als ik een historisch werk lees, heb ik toch altijd de neiging om te vergelijken met de wereld om me heen. De mensen in *Herfsttij* zijn voortdurend op zoek naar zingeving, dat zie ik nu ook. Huizinga heeft het over *felle partijschappen,* burgeroorlog. We leven nu opnieuw in een gepolariseerde tijd. En omdat hij de vijftiende eeuw niet beschrijft als een opmaat tot de nieuwe tijd maar als een wereld in zichzelf, komen er ook allerlei ideeën en gebeurtenissen aan de orde die op niets zijn uitgelopen, maar die in die tijd zelf van groot belang waren. Door de geschiedenis zo te schrijven, opent Huizinga je ook de ogen voor de merkwaardigheden van je eigen tijd.'

Verdriet

Toen Huizinga rond 1909 aan het voorbereidend werk voor de *Herfsttij* begon, was hij weliswaar geen allemansvriend, maar toch een tevreden mens. Dat is tenminste het beeld dat Krul uit Huizinga's brieven heeft opgedaan. Op aanraden van zijn ouddocent professor P. J. Blok was Huizinga, die nooit echt haast had, begonnen aan een ambitieus project. Hij tekende een contract voor een boek over de zeventiende eeuw, en hij begon zich in te lezen in de periode die aan de moderne tijd voorafging. Want het nieuwe begint toch ergens, dacht hij net als zijn vakgenoten. Zo raakte hij in de vijftiende eeuw verzeild, op zoek naar het

Pieter Brueghel de Jonge (1564–1638) - De aanbidding der koningen

startschot van de nieuwe tijd. Maar toen gebeurde er van alles. Het geluk van het gezin Huizinga in het mooie huis Klein Toornvliet aan de Verlengde Hereweg, ging aan flarden. Huizinga's vrouw Mary Schorer, die nog maar 37 jaar oud was, overleed na een lang ziekbed aan een hersentumor. En een maand later brak de eerste wereldoorlog uit. Het was gedaan met het tevreden leven. Huizinga schreef zijn Herfsttij tegen een decor van persoonlijk en wereldwijd onheil. Dat zijn boek de vijftiende eeuw niet presenteerde als het begin van de nieuwe tijd, maar als de ondergang van de oude, paste naadloos op het verdriet van zijn eigen leven.

Herwaardering

En hij koos voor een hele zinnelijke en persoonlijke aanpak. Want ook al waren alle feiten die hij presenteerde controleerbaar, de stijl, gekleurd door de traditie van de Tachtigers, was hoogstpersoonlijk. 'Hij hoorde nergens bij, hij heeft geen school gemaakt, hij had geen hartelijke vriendschappen,' zegt Krul, 'maar toch heeft hij enorm veel invloed gehad, ook op mij.'

Herfsttij was bij publicatie geen overdonderend succes, maar geleidelijk aan begonnen zijn vakgenoten hem wel te respecteren, vooral vanwege de ambitie van het werk. De jaren dertig kwamen en Huizinga's pessimisme kreeg een profetische ondertoon. *We leven in een bezeten wereld. En wij weten het*, schreef hij in 1935 in *In de Schaduwen van Morgen*.

Toch, na Huizinga's dood in 1945 brak een tijd aan waarin hij vergeten werd. Het vak verzakelijkte, de persoonlijke toon en het individuele verhaal gingen in de ban. Pas eind jaren zeventig kwam de herwaardering.

En nu is er de lichtelijk hertaalde, geïllustreerde uitgave van *Herfsttij der Middeleeuwen*. Het boek ligt zwaar en monumentaal op de bank in Kruls huiskamer, naast de eerste druk uit 1919. We kijken ernaar. 'Daar ligt honderd jaar,' zegt Krul.

Kijkt Huizinga nog over uw schouder mee?

'Als ik schrijf komen mij vaak dingen in gedachten die hij gezegd heeft. Iets wat je bij uitstek kan leren van Huizinga is dat je de feiten niet voor zichzelf kan laten spreken, maar dat geschiedenis altijd vormgeving is. Wij maken het verleden zodat het hanteerbaar wordt, zodat we het kunnen begrijpen. Elk historisch boek doet niet meer en niet minder dan een voorstel om het verleden op een bepaalde manier te zien.'

Is dat een troostend idee?

'Ja, dat is troostend, omdat je ernaar streeft je werk zo goed mogelijk te doen. Het is heel geruststellend te weten dat de waarheid over het verleden nooit absoluut bereikbaar is. Dat je er vrede mee kan hebben dat je een verhaal aflevert waarbij je denkt: dit is zoals ik het zie, zoals ik het ervaren heb, zoals ik het onder woorden kan brengen. Je kan het verleden niet bereiken, maar je kan het nabij komen. Het enige voertuig dat je er kan brengen, ben jezelf. Dat heeft Huizinga ons geleerd.'

CHRIS LOADES

SPIN GLASS, 2018

Een kunstwerk van Jenny Walsh, in samenwerking met Kate Jeffery, hoogleraar Behavioural Neuroscience aan het University College London en Jeremy Keenan, een specialist in ‘physical computing’. Een wondermooi filmpje van Spin Glass staat op jennywalsh.co.uk.

Spin Glass werd ingezonden voor Art of Neuroscience 2018. Deze competitie is een initiatief van het Nederlands Hersen-instituut (een KNAW-instituut) voor beste beeld/verbeelding op het gebied van neurowetenschappen.
https://aon.nin.knaw.nl/index.php/portfolio/2018/

Natuurkundige Anouk Goossens ontving op 26 november de Shell Award voor haar afstudeeronderzoek aan Nb-doped SrTiO3, een stof die elementen van ons brein na kan bootsen. Ze behaalde cum laude haar master Nanoscience aan de RUG.
www.rug.nl/shell-award-goossens

Goossens doet nu promotieonderzoek bij CogniGron (Groningen Cognitive Systems and Materials Center), het nieuwe onderzoekscentrum van de RUG. Daarin werken wetenschappers van verschillende vakgebieden samen aan de ontwikkeling van materialen die netwerken op nanoschaal vormen die net zo efficiënt zijn als onze hersenen.
www.rug.nl/CogniGron

Botsende burgerbeelden

ANNEMARIE KOK MARIEKE KIJK IN DE VEGTE

ONDERZOEK

WWW.RUG.NL/STAFF/M.L.M.HERTOGH

Behandel burgers met een uitkering niet standaard als potentiële fraudeurs, maar kijk van geval tot geval welke bejegening de meeste kans op naleving van wettelijke verplichtingen meebrengt. 'Slimme handhaving' noemen vijf onderzoekers van de RUG deze aanpak.

'Wetgever is totaal niet geïnteresseerd in burger'. Deze scherpe uitspraak van RUG-hoogleraar rechtssociologie Marc Hertogh prijkte begin 2017 op de cover van *Sprank*, een 'opinieblad over participatie, werk en inkomen'. In het bijbehorende interview noemde Hertogh het opmerkelijk dat in recente sociale wetgeving van de Nederlandse overheid twee nogal verschillende mensbeelden worden gehanteerd. In de WMO bijvoorbeeld, de wet die maatschappelijke ondersteuning regelt, worden burgers als 'zelfredzaam' en sociaal beschouwd. De Participatiewet en de Fraudewet daarentegen gaan uit van burgers die zich 'calculerend' gedragen en daarom heel kort moeten worden gehouden, lichtte Hertogh toe. Afgelopen zomer was hij opnieuw aanwezig in de media. De aanleiding: een onder zijn leiding verricht onderzoek naar de behandeling van uitkeringsgerechtigden door sociale diensten en het UWV. In een gesprek daarover op de Groningse rechtenfaculteit komt hij nog even terug op de botsende burgerbeelden waarvan de overheid zich bedient. De verklaring hiervoor is volgens Hertogh simpelweg opportunisme: 'Met de ene wet wilde de overheid zoveel mogelijk geld besparen op sociale zorg; zodoende kwam het idee van mensen die zelf van alles kunnen goed uit. Met de beide andere wetten hoopte zij juist zoveel mogelijk onterecht uitgekeerd geld terug te vorderen.

'Voer wetten slim uit: mild als het kan, strikt als het moet'

Daarvoor had men strenger toezicht nodig. Dus werd de burger afgeschilderd als onbetrouwbaar.'

Passend contact

Toch, erkent Hertogh, besteedt diezelfde overheid de laatste jaren wel degelijk aandacht aan een betere relatie tussen staat en onderdanen, met als achterliggend idee dat het vertrouwen van mensen in de democratische rechtsstaat overeind moet blijven. Een bekend voorbeeld is het project 'Passend contact met de overheid' van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. In dat kader worden ambtenaren gestimuleerd om in hun verkeer met burgers 'een open, eerlijke en nieuwsgierige houding' aan de dag te leggen en 'communicatieve vaardigheden zoals actief luisteren, samenvatten en doorvragen' te ontwikkelen. 'De focus wordt gewijzigd van proceduregericht naar proactief en oplossingsgericht', aldus het ministerie. Hertogh: 'Aan dit programma ligt de gedachte van een *responsieve* overheid ten grondslag, een begrip dat is ontwikkeld door emeritus RUG-hoogleraar bestuursrecht Michiel Scheltema. Dat concept krijgt de laatste tijd veel aandacht. Tegelijk is het zo dat sinds de jaren negentig de socialezekerheidswetgeving steeds *repressiever* is geworden: de voorwaarden werden strenger, net als de controle op de naleving daarvan en de sancties. In ons onderzoek naar het contact tussen uitkeringsgerechtigden en instanties troffen we bij medewerkers van het UWV en de sociale dienst beide overheidshoudingen of een combinatie daarvan aan.'

Marc Hertogh (Roermond, 1968) studeerde rechten aan de Rijksuniversiteit Leiden en aan de London School of Economics and Political Science. Hij promoveerde in 1997 in Leiden op het proefschrift *Consequenties van controle: de bestuurlijke doorwerking van het oordeel van de administratieve rechter en de Nationale ombudsman.* In 2005 werd hij in Groningen benoemd als hoogleraar rechtssociologie. Centrale thema's in zijn onderzoek zijn onder meer de maatschappelijke effecten van wetgeving en de maatschappelijke beleving van recht en rechtsstaat.

Politieagent

In hun onderzoek kijkend naar de uiteenlopende 'handhavingsstijlen' van ambtenaren – door middel van uitgebreide casestudies bij een aantal uitkerings-instanties en een landelijke enquête onder meer dan duizend uitkeringsgerechtigden – zagen Hertogh en vier mede RUG-onderzoekers dat ruim vijftig procent van de mensen in de WW of de bijstand de medewerkers van het UWV of de sociale dienst als 'een politieagent' ervaart. Daartegenover staat een kwart dat de medewerkers betitelde als 'begeleider'. Een groot aantal citaten in het onderzoeksverslag geeft een mooi beeld van de professionele verschillen in de benadering van werkzoekenden. Zo is er 'Samara' die zegt: 'De regels. Dat is toch wel wat mijn werk is.' Aanzienlijk milder is 'Martijn': 'Als je "tjak-tjak" handhaaft, dan schiet je als UWV door.' 'Vergeleken met andere instituties zoals de regering of de Tweede Kamer is het vertrouwen in UWV en sociale dienst best hoog', zegt Hertogh. 'Als je echter bedenkt dat 92 procent van de burgers in kwestie géén misbruik van de voorzieningen maakt, kun je je afvragen of je als overheidsdienst wel goed bezig bent wanneer meer dan de helft van de mensen zich als potentiële fraudeur behandeld voelt. In onze studie hebben we dan ook gekeken naar het effect van deze aanpak. Daaruit bleek dat bereidwillige cliënten de neiging hebben zich aan hun verplichtingen te onttrekken als zij vinden dat ze onheus worden benaderd. Een standaard harde aanpak leidt, anders gezegd, tot méér uitgaven aan werkloosheidsuitkeringen.'

Perspectief van burgers

Verrassend is die conclusie op zichzelf niet: wetenschappelijk onderzoek van anderen gaf in diverse vergelijkbare situaties al een verband te zien tussen een als fair beleefde bejegening enerzijds en 'goed gedrag' anderzijds. Wél nieuw is de bevinding dat dit ook geldt voor de wereld van de sociale zekerheid. In die sector was de effectiviteit van beleid nog niet eerder bestudeerd vanuit het perspectief van burgers. Belangrijkste aanbeveling van Hertogh en zijn team is, dat van cliënt tot cliënt moet worden ingeschat welke werkwijze tot het beste resultaat zal leiden. Hiertoe hebben de onderzoekers een instrument ontwikkeld dat de komende tijd nog preciezer op bruikbaarheid wordt getest. 'Aan de hand van vragenlijsten kunnen we nu iemands positieve dan wel negatieve grondhouding meten. Daar rolt dan een (meer) "groen" of een (meer) "rood" profiel uit. Het scheelt tijd en dus geld als een medewerker zich op zo'n indeling kan verlaten,' zegt Hertogh, die overigens beaamt dat het op die wijze 'vastleggen' van mensen ook nadelen kent.

Ode

Slimme handhaving heet het in boekvorm verschenen onderzoek, dat werd gefinancierd door Instituut Gak en vier jaar in beslag nam. Zowel in ambtelijke als politieke kringen is op de uitkomsten overwegend positief gereageerd, aldus Hertogh. 'Wel wordt soms gevraagd of ons pleidooi voor maatwerk geen willekeur in de hand werkt. Daarover zei de Nationale Ombudsman onlangs op een conferentie over onze studie dat dit een beetje flauw gedacht is. Want kijk eens naar rechters, zei hij: die doen niet anders dan algemene regels toepassen met oog voor relevante omstandigheden.' Een andere kritische vraag zou kunnen zijn waarom Hertogh c.s. geen stelling nemen tegen het strafgerichte karakter van de wet. De onderzoekers lijken zich louter te hebben geconcentreerd op de 'winst' van bepaalde handhavingstechnieken. Dat klopt, zegt Hertogh. 'Maar eigenlijk zie ik ons onderzoek als een ode aan al die professionals die soms al vele jaren "met aanzien des persoons" de regels toepassen – dus niet alleen zo effectief maar ook zo menselijk mogelijk. Zoals de medewerker die een baanloze vader van vier kinderen in staat stelde nieuwe autobanden aan te schaffen, waardoor hij zijn kroost naar de crèche kon brengen en zelf naar zijn tijdelijke werk kon rijden.'

Nieuw licht op de erfenis

FRANKA HUMMELS KEES VAN DE VEEN

‘Wat voor invloed hebben erfenissen eigenlijk op de vermogensongelijkheid in Nederland?’ Dat vroeg de RUG-alumnus en econoom Leendert Colijn zich af, nadat hij in het veelbesproken boek *Kapitaal in de 21e eeuw* van Thomas Piketty had gelezen hoe dat in Frankrijk zat. Met zijn goede vriend Jelle van der Meer (1957), een oud-studiegenoot die inmiddels als freelance journalist werkte, besprak hij hoe hij dat zou kunnen gaan uitzoeken.

Dat heeft nooit zo mogen zijn. Colijn werd ernstig ziek en overleed in 2017. Maar zijn vraag liet Van der Meer niet los. Met Janneke Plantenga, een andere oud-studiegenoot in Groningen, en hun voormalige docent Wiemer Salverda besloot hij een bundel te maken die Colijns vraag van verschillende kanten zou belichten.

Het viel de drie economen meteen op dat iedereen die kennis hád over erfenissen, dat vaak uit maar één perspectief had. Juristen keken naar de juridische aspecten, economen naar de macro-economische of fiscale kant van de zaak, er was bijna geen sprake van synthese. Daarom stond voor hen van meet af aan vast dat hun boek interdisciplinair moest worden. En dat is gelukt. *Voor wie is de erfenis? Over vrijheid, gelijkheid en familiegevoel* bevat zowel een verhaal over de feodale geschiedenis van de erfbelasting, als bijvoorbeeld een analyse over islamitisch erfrecht. Een jurist die in familierecht is gespecialiseerd stelt vast dat de huidige erfwetten niet helemaal aansluiten bij de ideeën die we in 2018 over familie hebben.

Daarnaast doet emeritus-hoogleraar Salverda een moedige poging in kaart te brengen om hoeveel geld het nu eigenlijk gaat. Van de vijftien miljard euro die jaarlijks wordt nagelaten in Nederland, gaat ongeveer de helft naar tien procent van de ontvangers. De allergrootste erfenissen blijven daarbij nog buiten beeld, door bijvoorbeeld belastingontwijking en het erven van familiebedrijven. Salverda durft daarom de conclusie aan dat erfenissen de toch al scheve vermogensverdeling in Nederland bestendigen. Dat past in het beeld dat Piketty schetst, dat het grootste deel van het kapitaal zich bij heel weinigen ophoopt.

Door vanuit zo veel wetenschapsgebieden naar het onderwerp te kijken komen ook de verschillende perspectieven van wie bij een erfenis betrokken is aan het licht, meent Van der Meer. ‘Linkse mensen zien een erfenis vaak als geld waarvoor de ontvanger niet heeft hoeven werken. Ze richten zich op het perspectief van de ontvanger en de maatschappij. Aan het perspectief van de gestorvene, die zijn of haar geld graag aan zijn kinderen wilde nalaten, gaan ze voorbij.’ Bij liberale mensen ziet hij een vergelijkbare denkfout. ‘Zij voelen weerstand om geld waar hard voor gewerkt is te belasten. Maar als je dat niet doet, houdt je een fundamentele ongelijkheid in stand, die indruist tegen het liberale principe van gelijke kansen.’ Al met al zien de auteurs veel redenen om het erfrecht te herzien zodat het meer aansluit bij de huidige tijd.

Een erfenis is niet alleen materieel, schrijft antropoloog Sjaak van der Geest in zijn bijdrage aan de bundel. Dat blijkt. Van der Meer: ‘Dit boek is Leenderts nalatenschap.’

Jelle van der Meer e.a.,
Voor wie is de erfenis?
Over vrijheid, gelijkheid
en familiegevoel
WWW.VANGENNEP-BOEKEN.NL
€ 19,99

CHRISTINE DIRKSE

Ocean Grazer Project

Op zee energie winnen uit wind én uit golven, en die opslaan tot er vraag naar is. Toekomstmuziek? Ja, maar die toekomst komt dankzij het Ocean Grazer Project steeds dichterbij. Wat begon als hobby van een inventieve RUG-docent, is inmiddels een serieuze spin-off, met Marijn van Rooij als CTO.

Energie grazen op zee

De Ocean Grazer is een soort waterkrachtcentrale op zee. Hij graast er energie, uit de golven en de wind. De installatie, die duurzame energie kan opwekken én opslaan, staat op een soort parasolvoet op de zeebodem. Grote drijvers zetten de energie van de golven om in elektrische energie. En de windturbines op de Ocean Grazer zetten windenergie om in elektriciteit.

Al deze duurzame energie kan direct naar land gestuurd worden, maar ook tijdelijk opgeslagen. In dat laatste geval gebruikt de Ocean Grazer de opgewekte energie om een soort grote ballon in zee te vullen met water. Als er weer energie aan land nodig is, laat men de zee het water uit de ballon drukken. Uit het stromende water wordt dan elektriciteit gewonnen.

Patenten

'Het idee van de Ocean Grazer ontstond in de vrije tijd van RUG-docent Wout Prins,' vertelt Martijn van Rooij. 'Er bestonden al wel systemen die energie uit golven konden halen, maar Prins dacht dit slimmer moesten kunnen. Zo'n vijf jaar geleden vroeg hij hiervoor de eerste patenten aan en werd de Ocean Grazer een officieel onderzoeksproject binnen Advanced Production Engineering.' Van Rooij, toen student technische bedrijfskunde, schreef zijn afstudeerscriptie over de Ocean Grazer en bleef na zijn afstuderen voor het project werken.

In juni 2018 is Ocean Grazer BV, een spin-off van de RUG, opgericht. Met als doel het concept verder te ontwikkelen tot een commercieel product. 'Om er een goede business case van te maken, hebben we het ontwerp een beetje aangepast. De Ocean Grazer werd van een groot drijvend platform tot een kleiner schaalbaar en modulair systeem dat op de zeebodem staat.'

Duurzame energieopslag

De nadruk van het bedrijf ligt momenteel vooral op de opslag van energie. Dat is de grote uitdaging in de energiemarkt: duurzame energie duurzaam opslaan. 'Het opslagsysteem van de Ocean Grazer – Ocean Storage – is ook afzonderlijk toe te passen. De bestaande waterkrachtcentrales – zoals in Zwitserland en Noorwegen – creëren druk door gebruik te maken van het hoogteverschil in de bergen. Maar het grootste deel van de wereldbevolking woont niet in de bergen, maar aan de kust. Op zee kunnen we met de Ocean Storage dat drukverschil creëren door water in de ballon te pompen. Zo brengen we energieopslag op de plaats van productie én dichter bij de mensen, waardoor er minder geld gestoken hoeft te worden in het verplaatsen van energie.'

Testen

De Ocean Grazer ligt voorlopig niet als geheel in de oceaan, maar werkt al wel in het lab. Van Rooij heeft grote plannen. 'Binnen een paar jaar zijn we wel zover dat we een prototype van het opslagsysteem kunnen testen in de zee, bijvoorbeeld in de Eemshaven. Nog niet op de ware grootte, met een doorsnee van zestig meter, maar met bijvoorbeeld drie of vier meter in doorsnede. Het plan is om binnen vijf jaar een werkende versie van de Ocean Storage te hebben, die dan commercieel inzetbaar is.

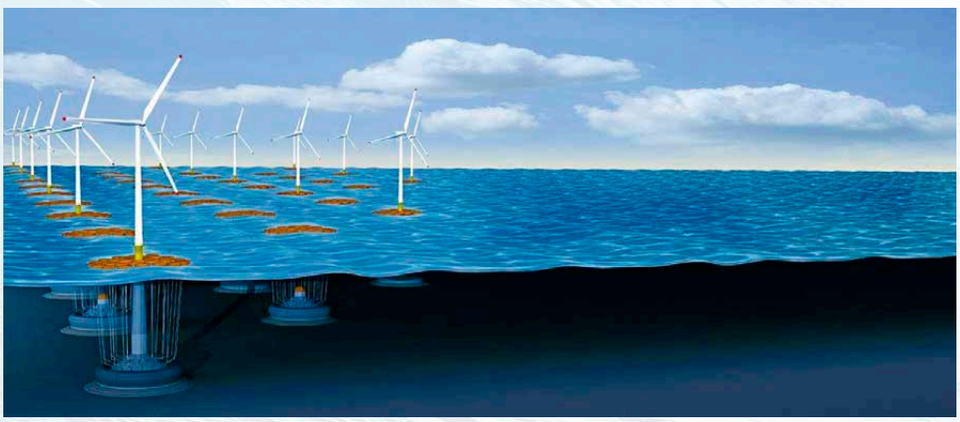

Kerken moeten zich veel meer laten zien – dat advies geeft **Jacobine Gelderloos** in haar proefschrift aan kerkelijke gemeenschappen op het platteland. Door zich betrokken te tonen bij wel en wee in het dorp en nieuwe activiteiten te ontplooien, kan de dorpskerk een waardevolle bijdrage leveren aan leefbaarheid.

KIRSTEN OTTEN

ONDERZOEK

STICHTING OUDE GRONINGER KERKEN / DUNCAN WIJTING

De blik naar buiten

Jacobine Gelderloos onderzocht hoe dorpskerken kunnen blijven bestaan nu hun kerkdiensten nog maar door een handjevol mensen worden bezocht, meerdere dorpen vaak één predikant delen en de vacatures van de kerkenraden met moeite worden ingevuld. Afgelopen september verdedigde de theologe haar proefschrift *Meaningful in the margins* aan de Protestantse Theologische Universiteit (PThU) in Groningen.

Gelderloos: 'De blik van veel kerkelijke gemeenschappen is naar binnen gericht. Mensen focussen op de hobbels die genomen moeten worden om de eigen organisatie draaiende te houden en worstelen met vragen als: hoe krijgen we de jongeren weer naar de kerk, hoe leiden we de fusie met de kerk uit een ander dorp in goede banen en hoe moeten we verder nu we ons kerkgebouw kwijt zijn? Het lukt bijna nooit om eens echt stil te staan en na te denken over hoe het kerkelijk leven structureel over een andere boeg kan worden gegooid.' Met haar proefschrift wil Gelderloos dorpskerken dan ook helpen om op een andere manier naar haar eigen rol te kijken.

Leefbaarheid

Uitvoerig literatuuronderzoek en haar eigen ervaringen brachten Gelderloos al op het spoor van leefbaarheid: 'Bij veel kerken bestaat de wens om weer aansluiting te vinden bij de lokale gemeenschap en een meer dienende functie te krijgen, bij te dragen aan quality of life op het platteland. In het verleden ging dat veel gemakkelijker, want de dorpskerk werd door veel dorpelingen bezocht en bood daardoor behalve een plek van bezinning ook een ontmoetingsplek die zorgde voor sociale interactie en een gevoel van verbondenheid. Daaruit vloeiden als vanzelf weer activiteiten voort, zoals steun voor minima of mantelzorg. De huidige zorgen over leefbaarheid op het platteland, beperken zich vaak tot het verdwijnen van voorzieningen, zoals de basisschool, bushalte of supermarkt. De rol die de kerk zou kunnen spelen blijft echter praktisch buiten beschouwing.'

Om uit te vinden hoe dorpskerken kunnen bijdragen aan leefbaarheid, was Gelderloos vier jaar lang embedded in twee protestantse plattelandsgemeenten: Asten-Someren – in het overwegend katholieke Noord-Brabant – en Schildwolde-Overschild-Hellum-Noordbroek – in de meest seculiere provincie van Nederland, Groningen. 'Ik probeerde een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van die gemeenten door veel kerkdiensten bij te wonen, maar ook vergaderingen en gespreksgroepen. Omdat ik ook graag wilde weten welke plek de kerken in de dorpen innemen en welke lijntjes er te trekken zijn tussen de kerken en de dorpelingen, bezocht ik ook niet-kerkelijke activiteiten. Zo schoof ik een keer aan bij de klokkenluiders in Noordbroek, ging naar een voorstelling van het dorpstoneel in Hellum en bezocht een lezing van de historische kring in Someren. In de dorpskroegen knoopte ik gesprekjes aan om een beeld te krijgen van hoezeer de kerk er leeft.'

Verlegenheid

De enquêtes, interviews, observaties en groepgesprekken leverden Gelderloos een zee aan informatie op: 'Zo zag ik een duidelijke verschuiving van de traditionele functies. In de dorpen waar de kerk naar de achtergrond is gedrongen, of zelfs helemaal is weggevallen, is de school vaak een plek geworden waar vieringen worden gehouden en mensen elkaar ontmoeten. Zo organiseert de juf in Hellum, die zelf vrijwel nooit meer in de kerk komt, adventsvieringen op de openbare school, omdat de kinderen zoveel waarde hechten aan rituelen.'

Gelderloos signaleerde bij beide kerkelijke gemeenschappen een vaak onterechte verlegenheid: 'Er is vaak schroom om buiten de muren van de kerk actief aanwezig te zijn, uit angst voor het verwijt zieltjes te willen winnen of gewoon niet welkom te zijn.' Maar in de praktijk ziet zij hoe handreikingen vanuit de kerk juist met veel sympathie worden ontvangen: 'Toen een jong lid van de fanfare in Asten-Someren omkwam bij een ongeluk, was de dominee aanwezig bij de eerste repetitie na dit drama. De leden gaven aan zich gesteund te voelen door dat gebaar. En toen in Schildwolde een jongen zichzelf van het leven had beroofd, zat de kerk tijdens de herdenkingsdienst met oudjaar bomvol met jonge mensen die intens geraakt waren, en samen wilden stilstaan bij wat er was gebeurd. De kerk had op dat moment iets te bieden wat de dorpskroeg blijkbaar niet had.'

Allerzielen

Volgens Gelderloos is er ondanks de tanende belangstelling voor de traditionele kerk, nog altijd behoefte aan spirituele bezinning en persoonlijke ontwikkeling: 'Neem bijvoorbeeld de opmars van lokaal georganiseerde en drukbezochte Passions en de opleving van Allerzielen, waar uitvaartorganisaties op inhaken door bijvoorbeeld lichtjestochten op begraafplaatsen te organiseren. Maar ook de populariteit van gespreksgroepen en cursussen, over bijvoorbeeld rouwverwerking of levenseinde: allemaal activiteiten die perfect aansluiten bij wat de moderne kerk te bieden heeft.' In haar boek Sporen van God in het dorp, nieuwe perspectieven voor kerken op het platteland concludeert ze: 'Waar leefbaarheidsvragen levensvragen worden, daar heeft de kerk een rol. Daar kan de kerk iets zeggen – soms zelfs door te zwijgen en ruimte te creëren voor stilte.

Maar de kerk kan alleen écht bijdragen aan de leefbaarheid in het dorp door samenwerkingen aan te gaan met andere organisaties en instanties.' Als geslaagd voorbeeld noemt ze het Platform Kerk en Aardbeving: 'Tijdens mijn onderzoek diende de aardbevingsproblematiek zich in volle hevigheid aan. Op initiatief van een aantal predikanten, en in samenwerking met de PThU, is toen het Platform Kerk en Aardbeving opgericht. Kerken van alle gezindten, van doopsgezind tot katholiek, werken nu samen met organisaties zoals de Groninger Bodembeweging en Milieudefensie. Naast een luisterend oor en geestelijke steun bieden aan getroffenen, vergaart en verspreidt het platform ook informatie.' Een kleiner en lokaler initiatief is de Dorpswinkel in Sauwerd, een coöperatie waarin de kerk participeert: 'Behalve voor boodschappen weten dorpsbewoners de winkel ook te vinden voor een kop koffie, een boek uit de ruilbibliotheek en de gezamenlijke dorpsmaaltijd.' Tijdens haar jarenlange onderzoek is Gelderloos er dan ook van overtuigd geraakt dat samenwerking de sleutel is die de kerkdeuren kan openen naar het dorp.

Jacobine Gelderloos (1985) deed tijdens haar researchmaster theologie onderzoek naar de betekenis van kerkgebouwen en hun eventuele her- en nevenbestemming, i.s.m. de Stichting Oude Groninger Kerken. Haar boek *Sporen van God in het dorp: Nieuwe perspectieven voor kerken op het platteland* is een Nederlandse bewerking van *Meaningful in de the margins*, waarop zij in 2018 promoveerde aan de PThU. Tegenwoordig werkt zij bij het Dienstencentrum van de PKN in Utrecht als projectleider van de dorpskerkenbeweging. Daarnaast is zij actief bij het Platform Kerk en Aardbeving.

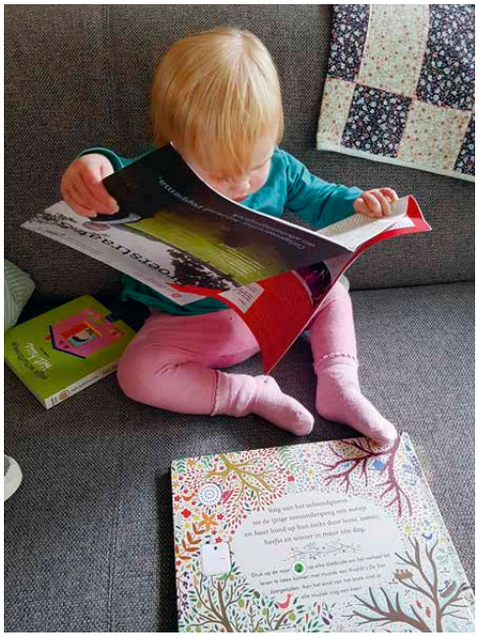

Alumna in de dop?

Ingezonden door Eva Slot, alumna psychologie 2007.

Werkbezoek koningin Máxima aan Eosta

Aan Eosta, de mondiale distributeur van biologisch groente en fruit, kende de Koning Willem I Stichting dit jaar de Plaquette voor Duurzaam Ondernemerschap toe. Koningin Máxima, erevoorzitter van de stichting, bracht daarom in december een werkbezoek aan het bedrijf van CEO en medeoprichter Volkert Engelsman. *Broerstraat 5* had in juli 2016 een interview met de alumnus bedrijfskunde 1984 (WWW.RUG.NL/BROERSTRAAT5-2016-2). Eosta is initiatiefnemer van duurzaamheidscampagnes als Save Our Soils, Natural Branding en The True Cost of Food, die consumenten bewust willen maken van de reële kosten van groenten en fruit.
WWW.EOSTA.COM

Binnenhofs taalgebruik

De excuus-Truus van Annemarie Jorritsma en het hoofdpijndossier van Ineke van Gent, knelpuntennota, kaasschaafmethode en reikwijdteregeling … wie bladert door *Dat gezegd hebbend… – Taal in politiek Den Haag na 1950* ontdekt hoe gevarieerd het Binnenhofs is. Siemon Reker, net met emeritaat, besluit in 2016 een snuffelstage te lopen op het Binnenhof en uitvoerig te duiken in de Handelingen van de Tweede Kamer. De alumnus Nederlands en emeritus-hoogleraar Groninger Taal en Cultuur heeft honderden woorden en uitdrukkingen met bronvermeldingen verzameld, verklaard en toegelicht. Een monnikenwerk, dat geleid heeft tot een vermakelijk boek over het taalgebruik van onze politici. WWW.INBOEKVORM.NL € 26,50

FOTO REYER BOXEM

Keerzijde burgerparticipatie

Alumna filosofie Annemarie Kok overhandigde op 12 december in Groningen het eerste exemplaar van haar essay *Herinnering aan de rechtsstaat. Pleidooi voor serieus openbaar bestuur* aan Piet Hein Donner, tot voor kort vicepresident van de Raad van State. Volgens Kok wijst de populariteit van bestuurlijke termen als 'meervoudige democratie' en 'lokaal maatwerk' erop dat politici, bestuurders en ambtenaren de weg kwijt zijn. Zij roept daarom de rechtsstaat in herinnering als ideëel en formeel houvast en bepleit een institutioneel reveil. Kok publiceert geregeld over de keerzijden van toenemende burgerparticipatie in politiek en maatschappij. Daarnaast is ze RUG-docent 'publieksgericht schrijven' aan de Faculteit Wijsbegeerte.
WWW.ANNEMARIE-KOK.NL Boek (92 p.) € 12,50 en gratis als e-pub (zie WWW.TRANCITY.NL)

Marchepeijn uit 1640

Archeologe Merit Hondelink probeert uit de inhoud van oude beerputten te achterhalen wat men in vroeger eeuwen at. Samen met podcaster Amanda Brouwers – net als Hondelink PhD-student aan de RUG – maakte ze een podcast waarin ze de luisteraars meeneemt naar de vroegmoderne keuken. Hoe je een 17e-eeuwse toert van campernoelien, ofwel paddestoelenpastei, moet maken? Krieckemoes? Of: 'Hoe dat men marchepeijn maecken sal' (recept uit 1640)? Luister de podcast en lees de recepten. (Bron: WWW.UKRANT.NL/MAGAZINE/RECEPTEN-UIT-DE-BEERPUT)
Zie ook filmpje op WWW.RUG.NL/MAGAZINE-BEERPUT

Het Broerplein voor het Academiegebouw is volgestouwd met fietsen van studenten. Die studeren in de Universiteitsbibliotheek. Daar huist ook het lustrumbureau RUG 405, bestaande uit **Bram Douwes**, **Jessica Hoekstra** en **Frank den Hollander**. Een gesprek over het lustrum na het grote lustrum.

MARTIN ALTHOF ELMER SPAARGAREN

Universiteit viert haar 81e lustrum: all inclusive!

Mag ik deze dans van u?

Vier jaar geleden bestond de Groninger universiteit 400 jaar. Het thema was toen 'For Infinity'. Juni 2014 was de lustrummaand, met een aaneenschakeling van grote en kleine evenementen. Hoe gaan we dat in 2019 aanpakken?

All Inclusive

Bram Douwes: 'Ons thema is "All Inclusive". Dat gaat over inclusiviteit. Een zeer belangrijk en actueel thema. Dat natuurlijk alles te maken heeft met diversiteit, steeds meer een kenmerk van de universiteit. Mensen met verschillende achtergronden uit veel verschillende landen studeren en werken in Groningen. Maar inclusiviteit gaat een stap verder. De Amerikaanse expert op het gebied van inclusie Verna Myers bracht het als volgt onder woorden: "diversity is being invited to the party, inclusion is being asked to dance".' Jessica Hoekstra benadrukt dat het een groot goed is dat mensen uit alle windstreken, met verschillende ideeën en talenten juist in een stad als Groningen samenkomen. En meedoen, in het onderwijs, het onderzoek en de samenleving. Dat heeft meerwaarde: 'En wanneer ons lustrum aan die bewustwording en houding een bijdrage kan leveren, is dat erg mooi.'

Totally Shifted

Het thema inclusiviteit wordt uitgediept en van alle kanten bekeken op een groot wetenschappelijk congres, op **6 en 7 juni** in cultuurcentrum De Oosterpoort. Maar komt ook terug in de programmering en sfeer van de hernieuwde Nacht van Kunst en Wetenschap, op **zaterdag 8 juni**, in de binnenstad van Groningen. Vanaf het Groninger Museum, via de Der Aa-kerk naar het Academiegebouw: bezoekers worden verrast door theater, muziek, lezingen en presentaties. Binnen en buiten, serieus en lichtvoetig. Tot die laatste categorie behoort zeker de komische theatervoorstelling 'Totally Shifted', geschreven door Frank den Hollander en Jan Veldman. 'Totally Shifted' is te zien in het Grand Theatre op de Grote Markt. Den Hollander: 'We spelen die voorstelling in de lustrummaand **tussen 6 en 16 juni** elke dag, dus ook tijdens de Nacht van Kunst en Wetenschap. Zodat heel veel mensen ervan kunnen genieten. Studenten, medewerkers van de universiteit en Stadjers. En het gaat ook nog eens over hen, over hoe zij in Groningen samen leven en werken, samen plezier maken en zich aan elkaar ergeren! Ook voor alumni heel herkenbaar, natuurlijk.'

V.l.n.r. Bram Douwes, Jessica Hoekstra en Frank den Hollander

Throwback Saturday

Op Throwback Saturday, de **Alumnidag op 15 juni**, zullen vele oud-studenten van de universiteit uit de trein stappen op het Hoofdstation. Ze groeten het Peerd van Ome Loeks en wandelen over de Werkmanbrug, langs het Groninger Museum. Door de Folkingestraat. Naar rechts over de Vismarkt, waar de zaterdagmarkt in volle gang is. Aan de voet van de Martinitoren en de imposante nieuwbouw van het Groninger Forum is er op de Grote Markt tussen 11 en 2 een gezamenlijke brunch. Hoekstra: 'Daarna biedt iedere faculteit een eigen programma aan. Terug op de faculteit waar soms weinig, maar soms ook heel veel is veranderd. Daarnaast zijn er 's middags stadswandelingen, fietstochten en rondritten per hop on hop off bussen, dwars door de stad tot en met de Zernike Campus. Een 'sentimental journey' voor alumni in optima forma. Aan het eind van de middag verzamelt iedereen zich op het plein van de Broerstraat voor een gezellige afterparty. Daarna is er een spetterende afsluiting van het hele lustrum met een DJ op het balkon van het Academiegebouw. Kortom, genoeg reden om in juni 2019 naar Groningen te komen!'

Voor meer informatie over het lustrum kijk op: WWW.RUG.NL/LUSTRUM

VOLG ONS OP Alumni – University of Groningen Alumni – University of Groningen
Alumni – University of Groningen alumniuniversityofgroningen

Congresbundel Scandinavistiek

Transit – 'Norden' och 'Europa', Volume 36 van het Tijdschrift voor Scandinavistiek, is de neerslag van het gelijknamige IASS-congres dat in 2016 in Groningen plaatsvond. De 32 artikelen tonen hoe cultuurwetenschappelijk, letterkundig en linguïstisch onderzoek op de breuklijnen van elkaar ontmoetende culturen inzicht geven in een veranderend Europa. Te lezen op UGP.RUG.NL/TVS

Alumnibijeenkomsten

Den Haag

7 januari 2019, 18.00-21.00 uur
Locatie: ProDemos
Spreker: Stientje van Veldhoven
WWW.PRODEMOS.NL

Eén van de vijf RUG-alumni in Kabinet Rutte III is de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, **Stientje van Veldhoven**. Zij studeerde Beleid en bestuur in internationale betrekkingen (1997). Wil je mede-alumnus Van Veldhoven in informele sfeer ontmoeten? Kom dan ook.

Brussel

24 Januari 2019
Thema: Brexit

Groningen, Young Alumni Network (YAN)

Januari/februari 2019
Thema: Coachcafé

Kijk voor actuele informatie, locaties en andere bijeenkomsten op WWW.RUG.NL/KRINGEN en WWW.RUG.NL/ALUMNI/AGENDA.

Amsterdam

26 februari 2019
Locatie: De Nederlandsche Bank
Spreker: Klaas Knot
Thema: The art of Central Banking

Klaas Knot, president van de Nederlandsche Bank, behoort tot de meest invloedrijke RUG-alumni (economie 1992), zeker nu hij ook nog een toppositie bij de internationale toezichthouder 'Financial Stability Board' is gaan bekleden. Als honorair hoogleraar bij de Faculteit Economie en Bedrijfskunde is hij nog altijd met zijn alma mater verbonden. Omdat deze band voor hem van grote waarde is, neemt hij graag deel aan de alumnibijeenkomst, op zijn werkadres in Amsterdam.

't Gooi

1 april 2019
't Gooi
Locatie: Bussumse Watertoren

Twente

8 april 2019
Locatie: De Wilmersberg, De Lutte

Communicatiewetenschappen

Op **vrijdag 11 januari 2019** organiseert Columni een ALV met een aansluitende nieuwjaarsborrel voor haar leden. De ALV zal om 17.00 uur beginnen in Hemingway's Cuba. Vanaf 18.00 uur is er borrel.

Biologie en Life Science and Technology

GLV Idun houdt op **vrijdag 1 maart 2019** de traditionele Bioborrul, vanaf 21.00 uur in de Benzinebar. Op **21 september 2019** vieren we het 100-jarig bestaan van GBC (zie verder gbc100jaar.com). GLV Idun zoekt bovendien nieuwe leden voor de Alumnicommissie. Lijkt het je leuk om voor (oud-) studenten Biologie en LS&T activiteiten te organiseren en woon je in (de buurt van) Groningen? Kom ons team dan versterken: ALUMNI@IDUN.NL.

Psychologie

Op **zaterdag 9 maart 2019** organiseert de Groninger Alumnivereniging Psychologie (GAP) haar jaarlijkse Alumnidag (lezing, lunch in het Van Swinderenhuys, workshops, uitreiking Masterthesesprijs en een gezellige borrel). Aanmelden, vanaf februari 2019, via WWW.RUG-PSYCHOLOGIE-ALUMNI.COM.

Tandheelkunde

Op **vrijdag 29 maart 2019** is het jaarlijkse spectaculaire Gala der T.M.F.V. Archigenes. Thema zal spoedig bekend gemaakt worden. Plan de avond vrij en kom met al uw collegae een dansje wagen. WWW.ARCHIGENES.NL

Rechten

J.B.S.V. Dorknoper organiseert een alumni- en netwerkborrel op **vrijdag 15 maart**. Aansluitend is het jaarlijkse congres: 'De responsieve overheid: hoe reëel is informeel?' Sprekers o.a.: Bert Marseille, hoogleraar bestuurskunde en Michiel Scheltema, regeringscommissaris voor algemene regels bestuursrecht, eerder staatssecretaris van justitie en voorzitter van de WRR. Verdere programma t.z.t. op WWW.DORKNOPER.NL/CONGRES.

Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap

Op **zaterdag 16 maart 2019** organiseert de Faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap voor haar oud-studenten een alumnidag. Speciale gast is Leo Blokhuis met zijn programma 'God only Knows', waarbij hij ingaat op de relatie tussen religie en popmuziek. Meer informatie en aanmelding: WWW.RUG.NL/GGW/ALUMNIDAG

Tandheelkunde

Ter gelegenheid van 70 jaar tandheelkunde in Groningen is er een Reünistencongres op **vrijdag 12 april 2019**. Het onderwerp is 'Oral healthy ageing door de jaren heen'. Het congres wordt afgesloten met een feestavond. Als bonus is er voor de liefhebbers een hands-on practicum op zaterdagmorgen 13 april 2019, waar u het Skillslab van de opleiding kunt uitproberen en de kliniek kunt bezoeken.
WWW.THKGRONINGEN70.NL

Accountancy

Op **donderdag 18 april 2019** is het PM Accountancy Congres. Bijzonder dit jaar: er zijn permanente educatie-punten te verdienen voor afgestudeerde accountants. Programma: lezingen, workshops, lunch, borrel en diner. Verdere invulling en locatie worden later bekend gemaakt.
WWW.STUDIEVERENIGINGPM.COM

ubbo emmius fonds
eric bleumink fonds

Steun ook talentvolle studenten uit ontwikkelingslanden.

Maak een gift over op NL 37 TRIO 0784906009 t.n.v. Stichting Ubbo Emmius Fonds, inzake Eric Bleumink Fonds, via www.rugsteunt.nl of met de bijgevoegde acceptgiro.

Eric Bleumink Fonds
tel. (050) 363 7595,
bleuminkfonds@rug.nl

‘Het is hard werken, maar dat is prima’

BERT PLATZER GERHARD TAATGEN WWW.RUG.NL/EBF

Rond de vijftienduizend eilanden verspreid over een vijfduizend kilometer lange archipel – ziedaar de logistieke uitdaging van Indonesië in een notendop. Het is precies deze problematiek die de 26-jarige Andyna Giya Rosaputri Tarigan voor een jaar van Jakarta naar Groningen bracht. Hier volgt ze sinds september de master Supply Chain Management.

Door de duizenden bewoonde eilanden wordt het transport van goederen voor bedrijven in Indonesië heel complex, vertelt Andyna Tarigan. ‘De transportkosten van goederen zijn in ons land relatief hoog, omdat je vaak verschillende transportvormen over land en zee moet combineren.’ Met supply chain management zou dat beter moeten kunnen.
‘Supply Chain Management gaat over synchronisatie van distributie, logistiek, opslag, de planning van de consumentenvraag en andere activiteiten in het transport van goederen tussen fabriek en klant. Het is een vrij complex en breed veld.’
Tarigan leerde in Indonesië tijdens haar bachelor Industrial Engineering de grondbeginselen van supply chain management. Na haar afstuderen werkte ze vier jaar als *land transport officer* bij een cementproducent die zijn producten naar alle uithoeken van Indonesië verscheept, maar ook exporteert. ‘In mijn werk zag ik dat we nog steeds worstelen met supply chain management, maar het aanbod van studies op dat gebied is in Indonesië nog erg beperkt.’ Daarom meldde ze zich aan bij het Eric Bleumink Fonds van de RUG. Met succes.

Kamer zoeken

Het grootste probleem voor buitenlandse studenten in Groningen leek dit jaar het vinden van woonruimte te zijn, maar haarzelf kostte het niet veel moeite. ‘Omdat ik al in april wist dat ik hier in september zou gaan studeren, had ik meer tijd om een kamer te vinden. Van mensen die pas vanaf juli begonnen te zoeken, hoorde ik dat het veel lastiger was. Ik ben ook geholpen door de Indonesische studievereniging in Groningen. Dat maakte het een stuk makkelijker.’
Tarigan geniet van het wonen en studeren in Groningen. ‘Groningen is een kleine stad, maar er is hier veel te doen. Er zijn veel plekken om te ontdekken en de mensen zijn erg vriendelijk. Meestal spreken ze goed Engels. De studie is een flinke uitdaging, want ik heb relatief weinig tijd om veel te leren. Het is dus hard werken, maar dat is prima. Gelukkig zijn de docenten erg behulpzaam.’

Competitief voordeel

Na haar master wil Tarigan haar carrière voortzetten bij de Indonesische overheid. ‘In het bedrijfsleven heb ik geleerd dat de overheidsregulering van transport en distributie van grote invloed is op de zakelijke strategieën van bedrijven. Als je met de wereldwijde markt wil concurreren, moet je een strategie en competitief voordeel hebben. Ik hoop daar vanuit de overheid aan te kunnen bijdragen. De kennis die ik in Nederland opdoe, is dus niet alleen waardevol voor mij, maar voor mijn hele land. Elk jaar is er bij bijna alle overheidsinstellingen een open sollicitatieronde. Ik denk dat ik dan een prima kans maak.’

TEKST > **MARJAN BROUWERS**
FOTO > **JEROEN VAN KOOTEN**

Verder dənken over de digitale transformatie van de Kamer van Koophandel

Claudia Zuiderwijk, bestuursvoorzitter: 'Digitaal savvy: daar draait het om!'

De tijd van een Kamer van Koophandel (KVK) in elke grote stad is voorbij. Tegenwoordig doet de KVK in online informatie en advies en is het aantal fysieke kantoren sterk verminderd. Onder leiding van bestuursvoorzitter Claudia Zuiderwijk maakte de KVK de sprong naar het digitale tijdperk van 'digitaal savvy' adviseurs die weten wat de ondernemer zoekt. Zo is het sterke instituut van weleer weer relevant geworden, tegen veel lagere kosten voor de belastingbetaler. Een op maat gemaakte incompany-leergang van AOG School of Management speelde hierbij een cruciale rol.

Na haar studie Andragogie vond Claudia Zuiderwijk een baan in de IT, zoals zoveel afgestudeerden in de jaren tachtig. "Bij IBM ontdekte ik hoe groot de invloed van technologie kan zijn bij veranderingen in een organisatie. Het was alsof er een snoepwinkel openging." Technologie bleef een rode draad in haar loopbaan. Zo was ze tien jaar lang directeur van Pink Elephant, 'dat andere IT-bedrijf.' "Ik werkte er met zeer deskundige professionals die zich voortdurend moesten ontwikkelen om in verschillende segmenten te kunnen worden gedetacheerd."

Verrijkende ervaring in een andere sector

Verrassend was haar overstap naar de zorg: ze werd directeur van de Tergooiziekenhuizen in Hilversum en leidde de fusie van twee ziekenhuizen in het Gooi. "Ik zat al zo lang in de IT en wilde ervaren hoe het zou zijn om in een totaal andere sector een grote verandering door te voeren. Wat ik meebracht was het klantgericht denken: wat verlangt de patiënt? Waar gaat de patiënt doorheen? Ben je als ziekenhuis alleen gericht op het beter maken van mensen of heb je ook een andere rol?" Ze merkte ook hoeveel

#DIGITALE TRANSFORMATIE

#WENDBAAR

belangen er spelen in en rond een ziekenhuis en hoezeer die soms tegenover elkaar kunnen staan. “Wat voor een chirurg urgent en belangrijk is, hoeft dat niet te zijn voor een radioloog. Wat op het oog een verstandige beslissing is, zoals het organiseren van planbare zorg op een andere locatie, kan vanwege politieke belangen in de gemeenteraad – maar zeker ook voor het gevoel van patiënten - opeens op onverwachte weerstand stuiten. Al met al een verrijkende ervaring.”

Maak de KVK weer relevant

Na een interim periode bij ProRail trad ze in 2012 aan als voorzitter van de raad van bestuur van de Kamer van Koophandel. Ze moest een fusie leiden van veertien organisaties met 55 vestigingen verspreid over Nederland. “De KVK is een instituut met een heel eigen identiteit. Ze staat ergens voor, maar ze was niet met haar tijd meegegaan. Ik kreeg de opdracht om er één moderne organisatie van te maken, die tegen veel lagere kosten meer ondernemers zou gaan bereiken. Van zo’n opdracht kan ik echt enthousiast worden.” Ze leidde een grootscheepse reorganisatie, waarbij alle regionale kamers opgingen in één nieuwe organisatie met een hoofdkantoor in Utrecht. Een lastige operatie waarbij een groot aantal kantoren moest sluiten en honderden banen verdwenen. Zuiderwijk is inmiddels zes jaar bestuursvoorzitter: “Ik ben geen jobhopper die vertrekt als de klus is geklaard. Ik vind dat je zelf geconfronteerd moet worden met de pijn van het veranderen. Bedenken wat er moet veranderen is gemakkelijk. Een nieuwe visie bedenken en de eerste fase van een grote verandering realiseren is stap één. Maar het realiseren van een compleet ander dna met heel andere vormen van dienstverlening - eigenlijk het heruitvinden van een bedrijf - is het moeilijkst.”

De digitale transformatie

Om de digitale transformatie van fysieke naar online advisering en informatieverstrekking mogelijk te maken, was opnieuw een grote verandering nodig. Zuiderwijk legt uit dat ze geen type leider is die veranderingen op hiërarchische wijze oplegt. “Ik neem mensen graag mee naar die stip op de horizon. En dan verder, want je moet je als organisatie steeds opnieuw aanpassen, net als de wereld om je heen, je moet wendbaar zijn. In feite gebeurt er bij ons precies hetzelfde als bij de ondernemers die onze klanten zijn. Steeds als je een stap hebt gezet, zie je aan de horizon de noodzaak voor de volgende stap al aankomen. Vroeger hadden onze adviseurs drie taken: verbinden, netwerken en faciliteren. Nu geven onze adviseurs hun adviezen en informatie rechtstreeks aan ondernemers. Wij handelen in online informatie, produceren content en kiezen werkvormen die het beste passen bij wat de ondernemers nodig hebben. Om dat mogelijk te maken, zijn we continu aan het testen wat online werkt, wat ondernemers willen weten en hoe ze zich online gedragen. We houden nauwkeurig bij welke vragen ze aan ons callcenter stellen en hoe ze zoeken naar informatie op de website.”

Opleiding tot digitale adviseur

Om de overgang naar de online dienstverlening mogelijk te maken moesten de adviseurs eerst worden opgeleid. Zuiderwijk: “Onze adviseurs moeten anders gaan denken en werken. Dat was zo’n grote stap dat we besloten te investeren in een gepersonaliseerd, incompany leertraject, dat AOG School of Management samen met ons heeft ontworpen en uitgevoerd. Je kunt zo’n stap niet op een achternamiddag zetten: wij hebben er drie jaar voor genomen. Het doel was onze adviseurs een brede basis te bieden, zodat ze weten wat de digitalisering betekent voor ondernemers en voor hun vak. Zo hebben ze geleerd om aan ‘contentcuratie’ te doen. Dat is wat anders dan zelf content maken en bezitten. Onze adviseurs hoeven bijvoorbeeld niet zelf te bedenken wat de gevolgen van de Brexit zijn, maar halen relevante informatie op en maken er een online pakket op maat van, inclusief een call-script voor het callcenter en – als dat nodig is – misschien ook nog een event.”

Voelbare resultaten

De resultaten van de leergang zijn overal in de Kamer van Koophandel voelbaar, vertelt Zuiderwijk, zowel in de manier van werken als in de houding van de adviseurs. “De deelnemers moesten bijvoorbeeld als eindopdracht in een ‘Dragons’ Den’-achtige setting een nieuw product pitchen. Dat was zo fantastisch om mee te maken. Drie prototypes, zoals een game voor starters, zijn zelfs zo interessant dat we er mee gaan experimenteren.” Ze is trots op hoe enthousiast de adviseurs hun nieuwe rollen oppakken. “Een groot deel van de adviseurs is meer digital savvy geworden, heel nieuwsgierig en voortdurend online op zoek naar interessante ontwikkelingen en informatie. Er is een levendige discussie gaande binnen de community, waarbij adviseurs hun kennis met elkaar delen en nieuwe werkvormen bedenken en toepassen. En wat ik niet wetenschappelijk kan onderbouwen, maar wel aanvoel: door de leergang voelen de adviseurs zich meer betrokken bij de organisatie.”

Tijd voor een fijnmazige aanpak

Ondertussen is de leergang bijna afgerond en bereidt Zuiderwijk de organisatie voor op een volgende stap. “Na deze brede opleiding is het tijd voor een fijnmazige aanpak. Dat is ook een ontwikkeling die past bij deze tijd. We willen maatwerk leveren aan ondernemers, omdat we weten dat zzp’ers bijvoorbeeld heel andere vragen hebben dan het grootbedrijf. Om al die segmenten de juiste informatie te kunnen geven, gaan we onze online dienstverlening nog verder verfijnen. Intern gaan we dat ook doen: de digitale basis ligt er, nu is het tijd voor persoonlijke ontwikkelingstrajecten. In feite willen we onze eigen medewerkers hetzelfde geven als onze klanten: een op maat gemaakt, gepersonaliseerd aanbod.”

#GEPERSONALISEERD AANBOD

Verder denken over de toekomst van uw organisatie?

Wilt u ook een opleidingstraject afgestemd op wat uw organisatie nodig heeft? AOG School of Management is partner bij het opzetten van incompany-programma’s op maat. Samen met de stakeholders uit uw organisatie ontwikkelen we interventie- en leertrajecten die organisatiedoelen dichterbij brengen en deelnemers uitdagen hun grenzen te verleggen.

Persoonlijk adviesgesprek?
Neem contact op met:
Durk Piet de Vries 06 22 20 57 39
Hellen van Lienden 06 24 18 78 00

Meer informatie en voorbeelden van opleidingstrajecten die wij in co-creatie met onze opdrachtgevers ontwikkelden?
Kijk op **www.aog.nl/br5**

AOG school of management amersfoort / groningen

KOP D'R BIE

Afgestudeerd? Maar toch niet úitgestudeerd? Ontdek wat de RUG nog allemaal te bieden heeft, al dan niet online: van lezingen, cursussen en collegereeksen tot video's, bijeenkomsten en een UB-lidmaatschap. Hieronder een greep uit het aanbod. Kijk verder op www.rug.nl/kopdrbie

Lezingen

15 januari 2019 – 16.15 uur
Oratie prof.dr. J.D.R. (Jana) Oehmichen
Leerstoel Organization and management studies

22 januari 2019 – 16.15 uur
Oratie prof.dr. A.E.M. (Nancy) Kamp-Roelands
Leerstoel Non-financial information, integrated reporting and assurance

24 januari 2019 – 19.45 uur
Spraakmakende boeken
Marijke Meijer Drees over *Ik, Vondel* van Hans Croiset

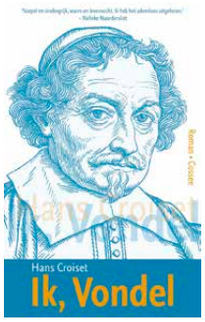

29 januari 2019 – 16.15 uur
Oratie prof.mr.dr. R.A. (Redmar) Wolf
Leerstoel Algemeen belastingrecht (kostprijsverhogende belastingen)

31 januari 2019 – 16.00 uur
Serie Schatten uit de Universiteitsbibliotheek – over Bijzondere Collecties
Suzette van Haaren over Maerlants Rijmbijbel online

28 februari 2019 – 19.45 uur
Spraakmakende boeken
Aleid Fokkema over *Een onberispelijke man* van Jane Gardam

4 april 2019 – 19.45 uur
Spraakmakende boeken
Mathijs Sanders over Wil van Jeroen Olyslaegers

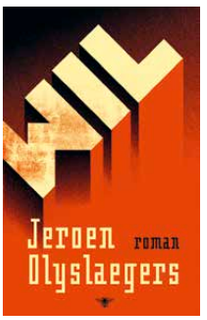

Postacademisch Onderwijs

5 april 2019
Rechtsgeleerdheid
Juridische dilemma's bij overheidsmediation

27 maart en 10 april 2019
Godgeleerdheid
Johann Sebastian Bach, de vijfde evangelist?

Online cursussen

Het aanbod online cursussen is breed: onder meer diverse taalcursussen en de succesvolle Massive Open Online Courses (MOOCs), zoals:

Young People and Their Mental Health
Learn to recognise, prevent and deal with your mental health problems
Lauch date: **14 January 2019**

Why Do We Age? The Molecular Mechanisms of Ageing
It is essential to understand the intricate molecular processes that evolve in our ageing bodies.
Launch date: **4 February 2019**

Tentoonstellingen

23 november 2018 – 14 april 2019
Universiteitsmuseum
Beyond the lab – the DIY Science Revolution
More and more 'do-it-yourself s cientists' are busy hacking, experimenting and inventing, taking it out of professional labs.

20 september 2018 – 10 februari 2019
Universiteitsbibliotheek
Dear reader. Don't read.
Het boek als kunstwerk

6 november 2018 – 28 januari 2019
Museum voor Religieuze Kunst MRK Uden
De Stad als Klooster
Nieuw inzicht in de rijke laat-Middeleeuwse leescultuur en devotie in klooster en stadse middenklasse .

32e JAARGANG – 4e NUMMER/DECEMBER 2018 – ISSN 0921-1721

COLOFON

WWW.RUG.NL/BROERSTRAAT5

Broerstraat 5 is een gratis kwartaalmagazine voor alle afgestudeerden, gepromoveerden en relaties van de RUG, inclusief oud-cursisten van de Academische Opleidingen Groningen. Als alumnimagazine wil het ertoe bijdragen dat het contact tussen de universiteit en iedereen die daar onderwijs heeft gevolgd in stand blijft en zo mogelijk intensiever wordt. Heeft u opmerkingen of ideeën? Laat het ons weten! REDACTIE Bineke Bansema, Fenneke Colstee-Wieringa, Elske Kroondijk, Bert Wolfkamp HOOFDREDACTIE Fenneke Colstee-Wieringa REDACTIEADRES Redactie Broerstraat 5, Postbus 72, 9700 AB Groningen T (050) 363 52 36 redactieB5@rug.nl VORMGEVING In Ontwerp, Assen DRUK Zalsman Grafische Bedrijven OPLAGE 90.000 ADRESWIJZIGINGEN Indien u wijzigingen wilt doorgeven of contact niet op prijs stelt, kunt u zich wenden tot Alumnirelaties RUG: T (050) 363 30 61 alumni@rug.nl of via www.rug.nl/alumni/wijzigingen De RUG hecht veel waarde aan contact met haar oud-studenten. Conform de Algemene Verordening Gegevensbescherming gaat de universiteit zorgvuldig met adresgegevens om. www.rug.nl/alumni/privacy

Vluchteling wordt arts

Vanwege de oorlog in zijn vaderland, Irak, kreeg Darbaz Abbas tot aan zijn negende nauwelijks onderwijs. En dus begon hij met een behoorlijke achterstand: 'Je loopt heel erg achter en veel dingen zijn in Nederland heel anders. Lezen en schrijven ging ineens van links naar rechts, ik moest alles opnieuw leren.' 365 dagen in het jaar was hij aan het werk. Overdag coschappen lopen, 's avonds studeren. In de weekenden werkte hij als verpleegkundige bij het UMCG. Vakantie was geen optie en aan slapen kwam hij bijna niet toe. 'Gekkenwerk', noemt hij deze periode. Nu is hij arts, over een tijdje hoopt hij chirurg te zijn.
Lees het hele verhaal in de *Universiteitskrant* op WWW.UKRANT.NL/MAGAZINE/DARBAZ-GELOOFT-NIET-IN-TWIJFELS-VAN-ANDEREN

rijksuniversiteit groningen

Kerst aanbieding

€ 19,95
De rode RUG-Dopper heeft er een grote broer bij. Deze is gemaakt van roestvrij staal. Een aanwinst voor uw Dopper-verzameling!

Sweater Sale
In de maand december zijn alle RUG-sweaters verkrijgbaar met € 10 euro korting. Dit geldt voor de standaard hoodie, de hoodie met zipper en de sweater.

€ 19,95
Het boek "Groningen city and its University" vol foto's van Groningen en de Rijksuniversiteit. Een prachtig geschenk voor de feestdagen!

The University of Groningen is committed to sustainability.
These items are produced with love for people and planet.

Oude Kijk in 't Jatstraat 19
050 363 2700 / universiteitswinkel@rug.nl
universiteitswinkel i_shop_rug
www.rug.nl/shop

i Shop

WINTERSALON 15 DECEMBER 2018 T/M 5 JANUARI 2019

De vitaliteit van Groningen

Laten we er geen doekjes om winden. Rond 1900 is de stad Groningen geen cultureel bolwerk: tikje geïsoleerd, tikkeltje gezapig. **Maar dat verandert**. Aan de Academie Minerva trekt leraar F.H. Bach er met zijn leerlingen op uit; lopend of op de fiets, in gezelschap van tube en ezel. Indrukken van het Groninger landschap zijn het resultaat. Snelheid is het parool, tijd voor details gunt hij ze niet. Zo ontstaat het Groninger expressionisme. Mijlpaal is de oprichting van de **Groninger Ploeg**, in 1918, door een handvol bevlogen jonge schilders. Jan Wiegers wordt beschouwd als de spil, Johan Dijkstra zet hun bezieling om in woorden: *'Kunst moet gestolde emotie zijn, ongeremd, vrijmakend.'* George Martens, Jan Altink, Jannes de Vries en Henk Melgers onderschrijven de woorden en zetten ze om in de praktijk. De Ploeg wordt een begrip, en is dat nog steeds.

De ene verrassing na de andere. Van zaterdag 15 december 2018 t/m zaterdag 5 januari 2019
Telkens van 11-17 uur. Open zondagen 16 en 30 december.
Gesloten op maandag, beide Kerstdagen en Oud en Nieuw.

Hendrik Johan 'Henk' Melgers (1899-1973)
Het haren van de sikkel, olieverf op doek 100,2 x 70,1 cm, gesigneerd linksonder en gedateerd '25

SIMONIS & BUUNK
EEN KEUR AAN KUNST

Notaris Fischerstraat 19, 27 en 30
6711 BD Ede, T 0318 652888
info@simonisbuunk.nl
www.simonisbuunk.nl

Werken hoeft niet meer, tijd voor nieuwe bezigheden. Of meer tijd voor de dingen die je steeds al deed naast je werk. Twee gepensioneerde sociologen over de nieuwe fase. De een ontfermt zich over Syrische vluchtelingen en zingt in drie koren, de ander werd professioneel opruimcoach.

ELLIS ELLENBROEK

RETOURADRES: RUG/A&F, POSTBUS 72, 9700 AB GRONINGEN, NEDERLAND

MARJAN ENGELS (67)

STUDIE sociologie van 1969 tot 1976 **IS** professional organizer en vrijwilliger in diverse besturen **GEZIN** getrouwd met Boudewijn de Blij (64); zoons Stefan (34) en Laurens (32); kleinzoon Noah (2) **HUIS** woning uit 1917 in Statenkwartier Den Haag **INKOMEN** 3000 netto per maand (pensioen, AOW en inkomsten uit werk) **WEBSITE** www.marjanengels.nl

'Ik ben het grootste deel van mijn leven beleidsmedewerker bij het Ministerie van Sociale Zaken geweest. In 1981 ging ik naar Den Haag, in Groningen kon je nergens een vaste baan vinden. Privatisering van de ziektewet, de combinatie van arbeid en zorg, EU-arbeidsmigratie, kwaliteit van de kinderopvang, ik was eigenlijk altijd met politiek actuele onderwerpen bezig. Vier jaar geleden ben ik gestopt met werken. Ik ging bestuurswerk doen – ben momenteel secretaris van het bestuur van Vrienden van Den Haag en bestuurslid van Vrienden van Museon en Omniversum – en in leesclubjes. En ik werd professional organizer. Mijn man zei dat dat net iets voor mij was. Hoe we omgaan met onze spullen is bij ons thuis een onderwerp. Ik ben opruimeriger dan hij. Regelmatig ga ik mijn boeken na, en maandelijks breng ik overbodige spullen naar de kringloop. Het leeghalen van het huis van mijn moeder, zes jaar geleden, was ook een trigger. Het liet mij inzien hoeveel spullen we verzamelen en hoe moeilijk het voor velen is iets weg te doen.

Ik heb een cursus huishoudcoach gedaan en een cursus budgetcoach. Ik vraag mijn klanten wat hun doel is en dan proberen we dat te bereiken. Ik bemoei me niet met de oorzaken van het probleem, daar heb je psychologen voor. Ik hielp bijvoorbeeld een hoogopgeleide vrouw met te veel spullen. Zij bleek heel veel kaarsen te kopen en servetten. Ik zei: Je moet in een la alle servetten doen, en in een la alle kaarsen. Toen ze merkte dat de servetten niet in een la pasten, kwam ze zelf tot de conclusie dat ze op moest houden met iedere keer als er iemand kwam eten nieuwe kaarsen en servetten kopen. Ik begeleid ook een echte 'hoarder', een dwangmatige verzamelaar, dat doe ik als vrijwilliger.

Veel stelt mijn praktijk niet voor hoor. Ik besteed er een half dagdeel per week aan. Als ik tot nu toe vijftien mensen heb geholpen is het veel. Van het werk krijg ik energie, maar ik heb een hekel aan de marketing. Ik kijk wat op mijn pad komt. Gelukkig hoef ik er niet van te leven.'

HERMIEN BAZUIN (66)

STUDIE sociologie van 1970 tot 1978 **IS** vrijwilliger bij Syrische vluchtelingen **GEZIN** getrouwd met Lammert Tiesinga (66), RUG-alumnus onderwijskunde; dochters Anna (32), RUG-alumnus geneeskunde en Marieke (30), RUG-alumnus bedrijfskunde **HUIS** woning in Schilderswijk Groningen **INKOMEN** 2450 netto per maand (pensioen en AOW)

'Ik ben vorig jaar gestopt als senior-beleidsadviseur bij de gemeente Groningen. Ik was net 65. Ik had nog tien maanden door gemogen. Eerst dacht ik: Ik ga door tot ze me echt wegsturen. Ik heb mijn werk altijd leuk gevonden. Maar het was een goed moment, alles waar ik mee bezig was stond netjes op de rails en was goed over te dragen. En ik kon een ander aan een baan helpen. Dat vond ik ook een mooie gedachte.

Politieke en maatschappelijke betrokkenheid is een rode draad in mijn leven. Ik ben natuurlijk niet voor niets sociologie gaan studeren. Ik ben ook lang politiek actief geweest, bij de toenmalige PPR. De meeste van mijn banen waren in het publieke domein, op het gebied van volksgezondheid. Wat kun je doen om te zorgen dat burgers zo gezond mogelijk kunnen leven? De Gemeente Groningen is daar al heel lang actief in. Bijvoorbeeld door te proberen de omgeving van mensen zo te maken dat ze makkelijker de fiets pakken, dat kinderen kunnen buitenspelen, en door te zorgen voor gezonde woningen. Dit soort projecten zijn inderdaad niets nieuws. Maar de effecten kun je pas op lange termijn meten. Het is een soort mammoettanker. Het duurt heel lang voor je organisaties meekrijgt, vooral in de harde, ruimtelijke sector, zoals woningcorporaties. Daar werkt de gemeente nu goed mee samen. De jaren dat beleid achter een bureau werd gemaakt zijn wel voorbij, je moet het hebben van draagvlak. Er waren gelukkig ook altijd korte-termijnsuccessen. Die had ik ook wel nodig. Een healthy ageing week die we met andere partijen organiseerden. Of de komst van een stadsstrandje. Sporten, wandelen in de natuur, koren, besturen. Ik was altijd al heel actief naast mijn werk en mijn gezin. Je moet gewoon goed plannen en in plannen ben ik goed. Op dit moment zing ik in drie koren. En ik ben na mijn pensioen vrijwilliger voor Humanitas geworden. Ik begeleid Syrische vluchtelingen, als taalcoach en bij wat ze tegenkomen bij de inburgering. Een vader en moeder met vier kinderen en een alleenstaande moeder met een zoontje. Heel praktisch, dat wilde ik graag.'